

ÍNDEX

<i>Una vaga per velles reivindicacions</i>	1
GEOGRAFIA URBANA: LES GRANS CIUTATS	
1. <i>La urbanització al món: trets diferencials</i> , per Rosa Ascón i Borràs	2
2. <i>Ciutat = Teoria + Política</i> , per Francesc Roca	8
3. <i>Ciutat i barris; una eina didàctica</i> , per Mercè Tatjer i Mir	12
4. <i>La crisi de la gran ciutat</i> , per Abel Albet i Mas	17
5. <i>Exercicis pràctics de geografia urbana</i> , per Pilar Benejam	22
ESCOLA	
Experiències escolars	
<i>L'escola i la ciutat</i> , per Montserrat Riera	31
<i>Un treball de gegants</i> , per Quim Martínez i Josep M. Sorribas	34
Didàctica	
<i>La jardineria com a didàctica</i> , per Mariona Bru	41
NOTÍCIES DE L'ASSOCIACIÓ	
<i>Inauguració dels nous locals de la Biblioteca Rosa Sensat</i>	45
ACTUALITAT	
Informacions i comentaris	
<i>L'escola de mestres de Manresa</i> , per Josefina Recasens	46
<i>Els ensenyants: la paradoxa francesa</i> , per Josep M. Comas i Estalella	50
<i>Desigualtats a escala mundial</i>	55
Bibliografia	
<i>Entorno de aprendizajes con ordenadores</i> (C. Solomon), per Jordi Quintana i Albalat	57
<i>Altres novetats</i> , Biblioteca Rosa Sensat	58
Bibliografia infantil	
<i>Pel broc petit</i>	61
<i>Fumando espero</i> , per Mireia Puig	64

Perspectiva Escolar

Edició i Administració: a.p.s.a. «Rosa Sensat» - Còrsega, 271

Tel. 237 07 01 - 08008 Barcelona

Consell de Redacció: Anna Agenjo, Rosa Carrió, Mercè Comas,

Biel Dalmau, Mercè Fluvià, Montserrat Galicia, Marta Mata, Pia Vilarrubias.

Director: Jordi Tomàs

Secretària de Redacció: Lidia Sánchez

Maqueta i Coberta: Núria Hortal

Fotògraf: Josep Gri

Fotocomposició: Presart, S. A.

Impressió: Sirven Gràfic

Distribució a llibreries: Arc de Berà - Lluïl, 10-14, 08005 Barcelona

Subscripcions: a.p.s.a. «Rosa Sensat»

Dipòsit legal: B. 2.090-1975 — ISSN: 0210-2331

Subscripció anual: 3.540 ptes. — P.V.P. 410 ptes.

UNA VAGA PER VELLES REIVINDICACIONS

No cal anar molt lluny per veure que a l'ensenyament hi ha problemes que afecten tots els col·lectius implicats. Recordem les vagues d'alumnes d'ensenyament mitjà i universitat, el curs passat; ara són els mestres en general que han hagut de convocar i portar a terme una vaga per unes reivindicacions que no poden ser més legítimes. La desigualtat de sous respecte als funcionaris de l'administració d'igual categoria i l'esperada i necessària responsabilitat civil del mestre encara avui per resoldre.

Una vaga és una expressió legítima de la democràcia com també ho són, de legítims, els motius econòmics que afecten la dignitat de la professió. No és sols qüestió de reclamar més, sinó d'exigir un tracte d'igualtat. El mestre arriba a ser bon professional per esforços propis, per voluntarisme, per inquietud, pel bon fer i per la bona realització de la seva tasca.

La desigualtat és un exponent per avaluar la poca consideració social que es té de l'ofici de mestre, objecte susceptible de l'opinió i crítica de tothom. La tasca del mestre no és una funció repetitiva i cada cop més està abocada a canvis estructurals i ambientals dels quals el mestre no en pot estar aliè.

La reforma de l'ensenyament, la qualitat de l'escola pública, passa també —entre altres aspectes— per la tasca ben feta del mestre, i per tant per tots aquells condicionants que afecten la seva persona, professionalitat, nivell econòmic, consideració social i protecció civil.

LA URBANITZACIÓ AL MÓN: TRETS DIFERENCIALS

Rosa Ascón i Borràs

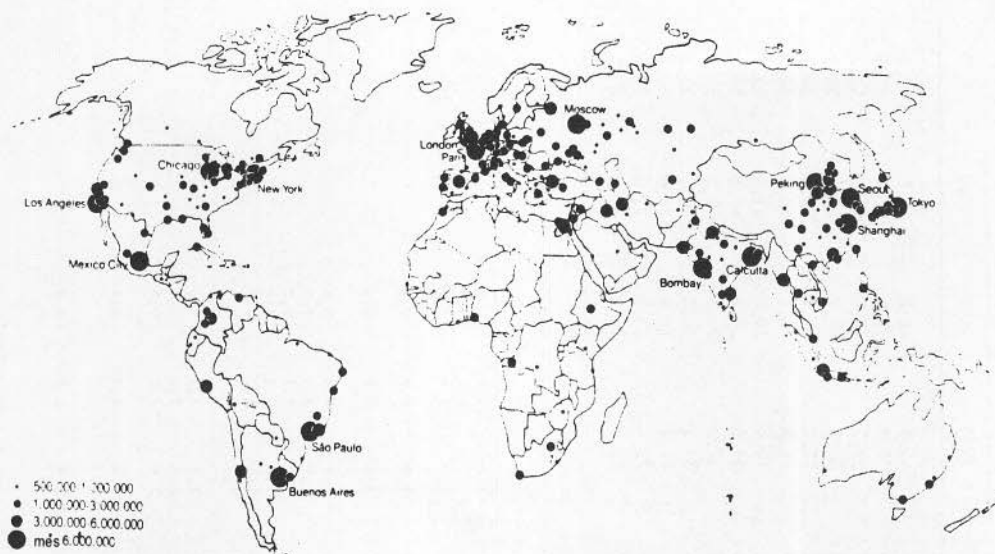
Els últims cent anys, s'ha produït al món un increment més que notable de la població urbana i del nombre i dimensions de les ciutats. El fenomen s'accelerà a partir del 1950. En aquesta data hi havia 900 ciutats de més de 100.000 habitants. El 1980 eren ja 2.200, de les quals més de dues-centes eren ciutats milionàries que configuraven regions urbanes. En el mateix període, la població urbana passà a ser del 29% al 40% de la població total.

Les etapes i ritmes de creixement difereixen considerablement d'una regió i d'un estat a l'altre del món. En aquest sentit, estem assistint avui a un vertader canvi de signe en la urbanització. Així, els països de capitalisme avançat, d'antiga industrialització, tenen taxes d'urbanització altes, però presenten un creixement molt lent. Els països subdesenvolupats, en canvi, amb taxes d'urbanització relativament baixes en molts casos, presenten un ritme de creixement molt elevat que es polaritza en les grans ciutats, normalment la capital, fet que ha donat origen en els últims vint anys a metròpolis gegantines. Aquesta urbanització galopant, deguda a la immigració de les àrees rurals i a les altes taxes de natalitat, no respon (amb molt poques excepcions) al desenvolupament d'una economia industrial, sinó a l'augment d'un sector terciari de serveis de poca productivitat, sovint personals, i lligat també al creixement de

l'aparell d'estat. Cal dir, però, que les expectatives de trobar feina en aquestes ciutats són mínimes per a una gran part de la població immigrada. Amb tot, són més altes que al camp i també ho són les possibilitats de supervivència.

Aproximadament mil milions de persones constitueixen la població urbana dels estats capitalistes avançats d'Europa i Nord-amèrica. Només entre un 10% i un 30% de la població viu al camp en formes de poblament rural. La taxa mitjana d'urbanització dels països de l'Europa Occidental se situa en un 78%. El creixement va tenir encara moments àlgids en el període 1950-70, durant el quals es va acabar de configurar la fesomia de les grans regions urbanes. Del concepte tradicional de ciutat es passà a altres com el d'aglomeració, conurbació, àrea metropolitana, que es refereixen a entitats supramunicipals que, en la majoria de casos, tingueren un reconeixement institucional polític-administratiu amb òrgans de govern propis i pressupostos específics per a gestionar i coordinar l'urbanisme, els serveis i els equipaments.

A partir dels anys setanta, coincidint amb la crisi econòmica les grans ciutats europees (i abans ja les nord-americanes) iniciaren una etapa de creixement molt lent o d'estancament, i fins i tot, en alguns casos, de pèrdua de població. Els motius són diversos i tenen un tracta-

Les ciutats més grans del món. Font: Brunn, S. D. i altres, *Cities of the World*, Harper and Row, Nova York 1983.

ment específic en un altre article d'aquest número. En síntesi, podem citar com a principal la frenada de la immigració, deguda a la paralització de l'activitat econòmica que la crisi ha comportat. Efectivament, es perden molts llocs de treball industrial pel fet que moltes empreses «desapareixen» i, en el cas de les més grans i importants, perquè, sovint i gràcies als avenços tècnics en matèria de transports i comunicacions, descentralitzen les seves unitats productives i les traslladen a altres zones o països subdesenvolupats on la mà d'obra és més barata i menys conflictiva. Resten, així sí, les indústries d'alta tecnologia (informàtica, robòtica...) que requereixen una mà d'obra altament qualificada. Paral·lelament i en menor mesura, algunes persones de classe alta i mitjana inicien un èxode cap àrees residencials a l'entorn de ciutats mitjanes que ofereixen una major qualitat de vida.

Contràriament al que es podria deduir del que acabem de dir, les grans metròpolis d'Europa i la resta de països avançats no han perdut la seva influència, sinó que l'han accentuada pel fet que concentren funcions essencials per al conjunt de la vida econòmica, política i

social. S'hi localitzen les activitats terciàries de direcció, gestió i presa de decisions, és a dir totes aquelles que anomenem sector terciari dirigent o quaternari (a més, és clar, del terciari de serveis):

- activitats dirigents relacionades amb el funcionament de l'administració pública;
- activitats dirigents relacionades amb el funcionament del sistema financer i bancari;
- activitats dirigents lligades a la direcció de la resta de grans empreses
- activitats dirigents relacionades amb el sector «punta» de la recerca científica i de la informació...

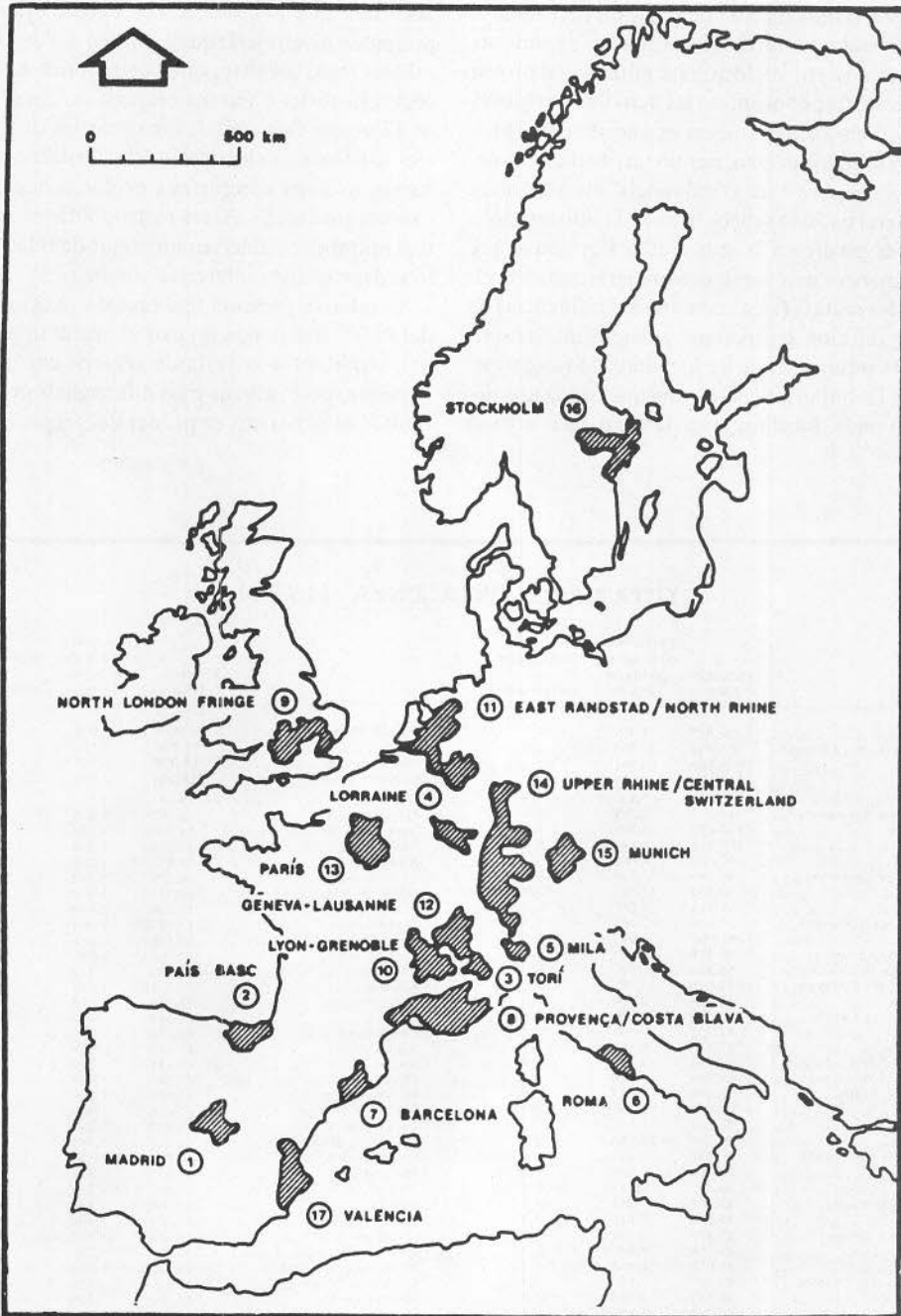
La gran ciutat és la seu de les firmes multinacionals, de les centrals dels bancs, de l'administració. Són també centres de producció científica, tècnica i literària. S'hi instal·len els centres de recerca més prestigiosos i hi tenen lloc les manifestacions culturals més notables. I el que és encara més important, s'hi genera tota mena d'informació que es difon amb gran celeritat per tot el territori.

Les àrees metropolitanes dels països

% Població urbana	1970	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2010	2025
Total mundial	36,9	38,3	39,9	41,6	43,6	45,8	48,2	53,8	62,5
Regionals més desenvolupades a/	66,4	68,7	70,6	72,4	74,2	76,0	77,8	81,2	85,4
Regionals menys desenvolup. b/	25,2	27,1	29,4	31,7	34,4	37,3	40,4	47,3	57,7
Àfrica	22,9	25,6	28,7	32,1	35,5	38,9	42,2	48,7	58,3
Amèrica	64,7	66,7	68,8	71,0	73,1	75,2	77,1	80,5	84,7
Amèrica Llatina	57,4	61,5	65,3	68,8	71,9	74,5	76,6	80,0	84,2
Amèrica Septentrional	73,8	73,8	73,8	74,3	75,1	76,4	78,0	81,5	85,7
Àsia	23,6	25,0	26,6	28,2	30,3	32,8	35,7	42,8	53,7
Àsia Oriental	26,3	27,0	28,0	28,9	30,2	32,0	34,2	40,5	51,2
Àsia Meridional	21,2	23,2	25,4	27,7	30,4	33,5	36,8	44,3	55,3
Europa	66,1	68,6	71,1	73,3	75,3	77,2	78,9	82,0	85,9
Oceania	70,8	71,7	71,6	71,7	71,9	72,4	73,1	75,0	78,4
URSS	56,7	60,0	63,2	66,3	69,2	71,9	74,3	78,4	83,4

Regió i subregió principal	Taxa de creixement anual (percentatge)								
	1970- 1975	1975- 1980	1980- 1985	1985- 1990	1990- 1995	1995- 2000	2000- 2010	2010- 2025	
Total mundial	2,7	2,6	2,5	2,5	2,6	2,5	2,4	2,0	
Regions més desenvolupades	1,6	1,3	1,1	1,1	1,0	1,0	0,8	0,7	
Regions menys desenvolupades	3,9	3,7	3,6	3,5	3,5	3,4	3,1	2,5	
Àfrica	5,0	5,3	5,2	5,1	4,9	4,7	4,3	3,5	
Àfrica Oriental	6,9	7,2	6,9	6,6	6,3	6,0	5,4	4,2	
Àfrica Central	5,8	5,7	5,4	5,1	4,8	4,5	4,1	3,3	
Àfrica Septentrional	4,2	4,5	4,5	4,3	4,0	3,6	3,2	2,4	
Àfrica Meridional	3,5	3,5	3,7	3,7	3,6	3,5	3,2	2,5	
Àfrica Occidental	5,6	5,8	5,7	5,7	5,6	5,5	5,0	3,9	
Amèrica	2,5	2,4	2,4	2,3	2,1	2,0	1,7	1,4	
Amèrica Llatina	3,9	3,6	3,4	3,0	2,7	2,4	2,1	1,6	
Amèrica Septentrional	1,1	1,1	1,0	1,1	1,2	1,2	1,1	0,9	
Àsia	3,5	3,1	2,9	3,0	3,1	3,1	2,9	2,3	
URSS	2,1	2,0	1,9	1,8	1,6	1,4	1,2	1,0	

Font: Estimates and Projection of Urban, Rural and City Population, 1950-2025; the 1982 Assessment, *Nacions Unides*, Nova York 1985.

Les principals regions urbanes de l'Europa occidental. Font, P.; Hay, D., Growth Centres in the European urban system, Heinemann Educational Bookd, Londres 1980.

6 avençats han passat, en pocs anys, de centres de producció industrial a centres de producció d'idees, d'informació i de presa de decisions.

La resta del territori s'organitza en aquests països a partir de localitats mitjanes, d'origen històric, que concentren les activitats terciàries de serveis i equipaments essencialment. Difonen i redistribueixen, per un territori que constitueix la seva àrea d'influència, els productes comercials, els avenços tècnics, la informació... que es generen a la gran ciutat. Formen el que anomenem una xarxa urbana jerarquitzada en què les ciutats (i les seves àrees d'influència) de rang inferior depenen per a determinades activitats o funcions de les localitats de rang superior. La importància i el rang que ocupa una determinada localitat dins la jerarquia urbana

d'un territori li ve no només del nombre d'habitants sinó, sobretot, del nombre de serveis i activitats que pot oferir. Les xarxes urbanes presenten nivells jeràrquics diferents d'un estat i d'una regió a l'altre, que corresponen a processos històrics diferents i específics. En el cas de l'Europa Occidental, i malgrat les diferències existents, podem parlar de l'existència de xarxes urbanes completes i evolucionades, de «xarxes madures». Àrees metropolitanes i ciutats mitjanes estableixen un seguit de relacions interdependents i interrelacionades.

Catalunya presenta una taxa d'urbanització del 80,9%. És, doncs, un país altament urbanitzat, semblant a la resta de regions europees. Presenta, però, alguns trets diferencials importants. Cal remarcar, en primer lloc, el pes espe-

CIUTATS DE CATALUNYA (1981)

	Població 1981	Creixement absolut de població 1975-81	Percentatge de creixement		Població 1981	Creixement absolut de població 1975-81	Percentatge de creixement
Barcelona.....	1.752.627	1.491	0,1	Premià de Mar.....	20.034	3.500	21,2
L'Hospitalet de Llobregat..	295.074	12.933	4,6	Valls.....	18.857	2.131	12,7
Badalona.....	229.780	26.061	12,8	Molins de Rei.....	18.308	— 1.750	— 8,7
Sabadell.....	186.123	3.197	1,7	Vila-seca i Salou.....	16.426	4.150	33,5
Terrassa.....	155.614	— 5.435	— 3,4	Martorell.....	15.984	1.233	8,4
Sta. Coloma de Gramenet..	149.613	2.522	1,8	Manlleu.....	15.962	1.841	12,8
Tarragona.....	109.112	8.326	8,3	Sant Feliu de Guíxols...	15.500	1.339	9,5
Lleida.....	106.814	5.942	5,9	Palafugell.....	14.156	1.339	9,7
Mataró.....	97.008	4.865	5,3	Ampostà.....	14.673	1.152	8,5
Cornellà de Llobregat.....	91.563	— 178	— 0,2	El Masnou.....	14.522	2.247	18,3
Girona.....	86.624	11.515	15,3	Olesa de Montserrat...	13.914	1.408	11,3
Reus.....	79.245	7.760	10,9	Sta. Perpètua de Mogoda.	13.540	1.049	8,4
Sant Boi de Llobregat....	72.926	7.862	12,1	Berga.....	13.547	2.204	9,7
Manresa.....	67.007	990	1,5	Sant Andreu de la Barca.	13.196	4.901	59,1
El Prat de Llobregat.....	60.419	9.361	18,3	La Llagosta.....	12.705	1.111	9,6
Cerdanyola del Vallès....	50.885	20.387	66,8	Balaguer.....	12.585	419	3,4
Esplugues de Llobregat..	46.079	7.761	20,2	Banyoles.....	12.451	1.316	11,8
Granollers.....	45.348	8.829	24,2	Palausós.....	12.376	1.026	9
Vilanova i la Geltrú.....	43.833	2.392	5,8	Ripoll.....	12.209	530	4,5
Rubí.....	43.839	7.924	22,1	Canovelles.....	12.138	1.605	15,2
Viladecans.....	43.358	6.784	18,5	Sant Celoni.....	11.940	995	9,1
Sant Feliu de Llobregat..	38.004	4.045	11,9	Sitges.....	11.844	730	6,6
Sant Adrià de Desòs.....	36.397	— 1.129	— 3	Pineda de Mar.....	11.747	1.108	10,4
Mollet del Vallès.....	35.480	6.673	23,2	El Vendrell.....	11.491	1.090	10,3
Gavà.....	33.624	3.150	10,3	Cambriús de Mar.....	11.136	1.963	21,4
Ignolada.....	31.532	1.501	5	Esparraguera.....	11.079	1.432	15,6
Tortosa.....	31.188	— 16.055	— 34	Sant Just Desvern.....	11.022	1.334	13,8
Sant Cugat del Vallès....	30.633	1.477	5,1	Castellar del Vallès....	11.008	1.297	13,4
Figueras.....	30.412	2.292	8,1	Malgrat.....	10.972	428	4,1
Vic.....	30.155	2.543	9,2	Torelló.....	10.941	1.238	12,8
Bartirà del Vallès.....	28.861	13.814	91,8	Calella.....	10.586	498	4,9
Ripolllet.....	26.133	2.019	8,4	Sant Pere de Ribes.....	10.517	2.409	29,7
Montcada i Reixac.....	25.625	2.351	10,1	Lloret de Mar.....	10.423	2.277	27,8
Sant Joan Despí.....	25.309	3.697	17,3	La Seu d'Urgell.....	10.190	708	8,5
Olot.....	25.072	1.893	8,2	Montornès del Vallès...	10.187	1.654	19,4
Vilafraanca del Penedès...	25.025	3.693	17,3	Caldes de Montbui.....	10.153	426	4,4
Castelldefels.....	24.697	4.556	22,6	Arenys de Mar.....	10.087	— 106	— 1
Bianes.....	20.353	1.865	10,1	Sant Carles de la Ràpita.	10.051	366	3,8
Sant Vicenç dels Horts...	20.182	1.838	10				

Font: Xifres, Catalunya 1980, Barcelona, Gabinet de la Diputació de Barcelona, 1981, citat per Roca i Albert, Joan. L'organització de l'espai a Catalunya, Institut de Ciències de l'Educació, UAB, Barcelona 1985.

cífic de la seva capital. Barcelona concentra 1.752.527 habitants (1981); la comarca o aglomeració, constituïda per vint-i-set municipis, suma 3.096.748 habitants. Si considerem el territori que l'estudi elaborat entre 1964 i 1966 i titulat *Plan Director del Àrea Metropolitana de Barcelona*, aprovat el 1969, defineix com a àrea metropolitana de la ciutat de Barcelona i que comprèn una zona de 100 km de litoral i una profunditat mitjana cap a l'interior de 30 km (inclou ciutats com Sabadell, Terrassa, Granollers...), la xifra puja a més de quatre milions de persones sobre un total de població per tot Catalunya de 6.078.154 habitants. Si tenim en compte, a més, que és l'àrea de màxima concentració de l'activitat, econòmica, veurem que es presenta un problema de desequilibri territorial a tots els nivells, superior al que presenten altres regions europees. En segon lloc cal considerar que el creixement i la configuració d'aquesta àrea es fa en un període molt curt de temps. Entre 1950 i 1975 la població de la comarca de Barcelona dobla el nombre d'habitants. Aquesta expansió forta i ràpida i les condicions polítiques en què es produí provocaren un creixement urbanístic dels nuclis de l'aglomeració, sense planificació i dirigit per l'especulació privada. La ciutat de Barcelona va patir un progressiu deteriorament i la resta de municipis, que no comptaven amb una infraestructura urbana prèvia gaire desenvolupada (la majoria tenia un origen rural), va acumular dèficits d'habitatge, serveis i equipaments.

En tercer lloc, l'àrea de Barcelona presentava el 1960, i presenta encara avui, una implantació industrial més forta que les regions urbanes europees. El procés de terciarització, propi de tota gran metròpoli hi és més endarrerit. Fi-

nalment, aquesta estructura industrial fa que els efectes de la crisi que es deixen sentir des dels anys setanta siguin, també aquí més durs que en altres ciutats d'Europa. Es perden encara més llocs de treball industrial i les taxes d'atur hi són més elevades. Entre els anys setanta i els vuitanta, el creixement de Barcelona ha estat molt lent i està avui estancat a causa essencialment de l'aturada de la immigració. Els ritmes de creixement de la comarca també són molt més lents. Aquest fet i la normalització democràtica poden facilitar, en part, la correcció d'alguns dels dèficits urbanístics i de serveis de l'etapa anterior.

De fet, i tal com havíem dit de les ciutats europees, Barcelona, tot i perdre població, ha reforçat el seu paper directiu del conjunt català els últims anys tal com ho testimonien els grans projectes urbanístics i d'infraestructures elaborats pels nous ajuntaments.

L'any 1974 s'institucionalitzà l'aglomeració de Barcelona amb la creació de la Corporació Metropolitana, la qual comprenia els vint-i-set municipis de la comarca de Barcelona. Des de llavors i fins la seva recent dissolució ha gestionat i coordinat a escala supramunicipal els plans d'urbanisme i els serveis de tota l'àrea.

A més del nivell metropolità, Catalunya compta amb un bon nombre de ciutats mitjanes de diferent nivell poblacional i funcional que recobreixen tot el territori i que en conjunt són una possible alternativa a la macrocefàlia de Barcelona. Trobem localitats de nivell regional, comarcal i de rodalia. Constitueixen un entramat urbà que articula espacialment el territori i que fa un paper intermediari en la difusió geogràfica dels béns i dels serveis.

CIUTAT = TEORIA + POLÍTICA

Francesc Roca

1

Les ciutats són, ben cert, cruïlles, localitzacions excepcionals, punts on l'accessibilitat, la centralitat potencial, les possibilitats d'articular diversos tipus de mercat «sugereixen» el naixement i la creixença d'una gran ciutat.

2

A l'àrea catalana, la costa i els rius que la connecten amb l'interior han estat factors decisius. Ara: només les planes pròximes al mar oferien possibilitats: l'Alt Empordà, el Pla de Barcelona, el Camp de Tarragona, el Delta de l'Ebre, el Camp de Morvedre, l'Horta, el Camp d'Alacant. És a dir: Empúries, Barcelona, Tarragona, Tortosa, Sagunt, València, Alacant.

3

Els «suggeriments» de l'espai geogràfic insinuen, però no determinen. Empúries ha desaparegut. Barcelona ha crescut gairebé sense interrupció d'ençà el segle XVIII. Cal comptar, doncs, amb l'acció dels homes. Cal analitzar el teixit de relacions que s'estableixen. A cada formació social li correspon un tipus de relacions.

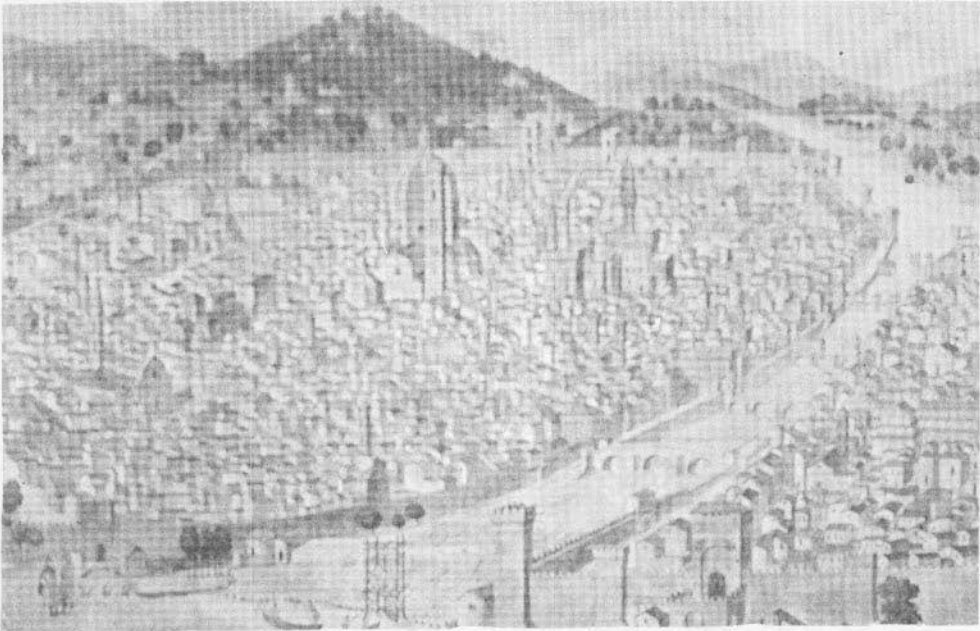
Per comprendre les ciutats actuals hem de saber que són, dialècticament, resultat d'una determinada formació social (i d'un determinat mode de producció) i, alhora, motor impulsor de canvis dins d'aquesta formació social. Fins al punt que les ciutats han esdevingut, sovint, la punta de llança de la transformació social.

4

A Europa, l'exemple clàssic és el dels burges de l'Edat Mitjana que, a poc a poc, esdevindran l'espai del desplegament del capital comercial i, per tant, un dels factors claus de la transició del feudalisme al capitalisme.

5

Avui, a les grans ciutats d'Amèrica Llatina s'està pastant, també, una nova societat. Després de l'onada del monetarisme autoritari, el retorn a la democràcia ja no pot limitar-se. La democràcia que impulsen els habitants de les grans ciutats de l'Amèrica Llatina és una democràcia de nou tipus. Les ocupacions espontànies de solars, per exemple, estan impulsant un nou «dret al sòl». L'autoocupació, el desenvolupament de l'economia irregular, l'extensió de

Florencia a l'Edat Mitjana. (Geografia de la societat humana, Ed. Planeta, Barcelona 1982, vol. 2, pàg. 511.)

la cooperació local, l'autoorganització cívica, etc., estan configurant unes noves relacions socials que són un pas qualitatiu endavant.

6

Ara: les ciutats no es poden comprendre, no es poden «llegir», només a partir del coneixement de les formacions socials. Les ciutats no són, únicament, el resultat de la suma vectorial de les forces en joc en un espai/temps determinat. Les ciutats actuals són, també, la concreció, l'aplicació de models teòrics que es traueixen en polítiques econòmiques urbanes.

7

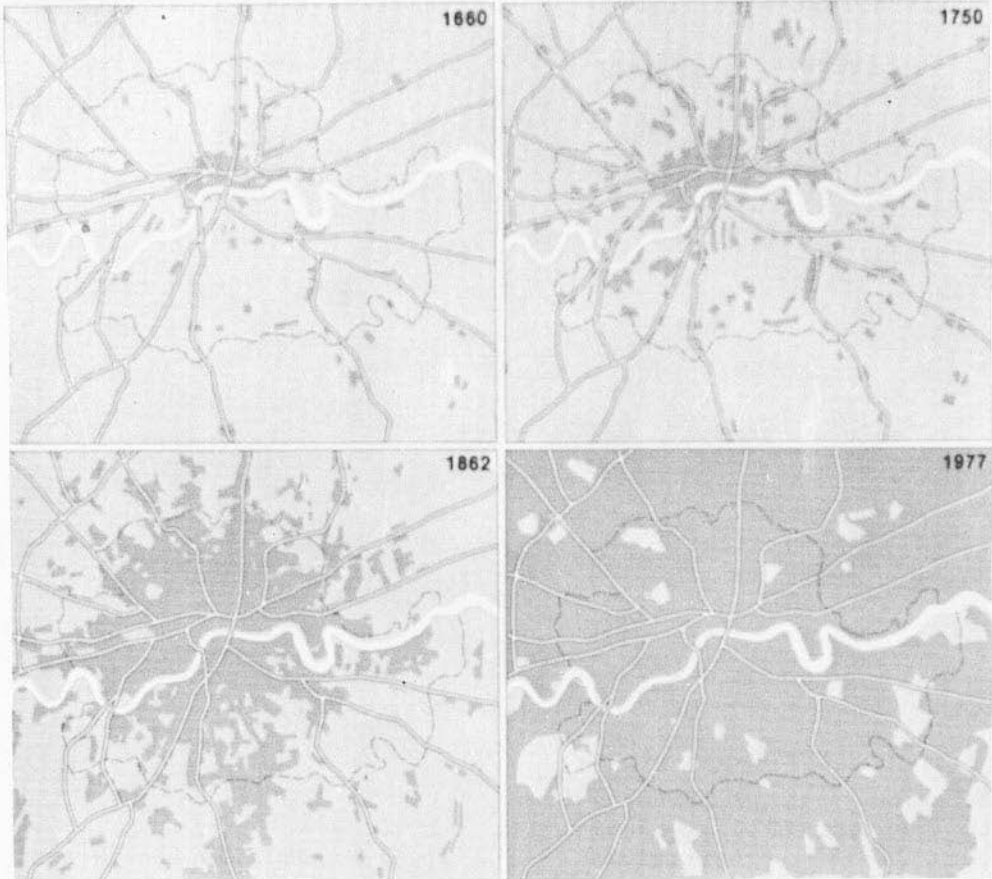
A Europa, diversos models teòrics, corresponents a diverses teories generals de la societat, han estat a l'origen de diferents models de ciutat. Sovint, s'han produït encavallaments, conflictes, entre els models i les polítiques que han generat. Correccions i canvis de rumb han obligat a nous plantejaments. Hi ha hagut successió, en el temps, però, també, simultaneïtat.

8

Així, simplificant, podem dir que les metròpolis europees d'avui són, també, el resultat de l'aplicació successiva i, sovint, simultània dels següents models:

a) Les concepcions sobre l'espai dels tractadistes mercantilistes (dels segles XVI-XVIII). La idea que cal construir una gran ciutat del Príncep, la Capital de la Nació-Estat, on es concentri la major part de la població del Regne, militarment protegida, amb enllaços preferentment marítims, amb una gran àrea que ha de tendir a identificar-se amb el món acabat de redescobrir. Aquesta concepció s'oposa a la idea de justícia entre els regnes de la terra que estipula l'Escolàstica. La ciutat de Déu no és una ciutat material. La justícia cristiana condueix a la igualtat. L'absència de forts, de poderosos, a l'hàbitat rural dispers.

b) El liberalisme fa del *laissez-faire* (deixeu fer) l'eix de la seva política. *Laissez-faire*, també a l'espai, enfront de la militarització de l'espai dels mercantilistes. Els liberals fan caure muralles i ciutadelles, forts i castells. El resultat és un doble moviment: difusió del capital, i

Evolució de la ciutat de Londres. (Geografia de la societat humana, p. 512.)

de les relacions capitalistes de producció, a tot l'espai. I, d'altra banda, concentració anàrquica de mines, fàbriques i barraques: *coketown*, la ciutat del carbó, la ciutat negra.

c) La ciutat negra, la ciutat liberal, genera, molt ràpidament, fam, malaltia, dolor. Calen «reformes urbanes». N'hi ha, des de 1850, tres models: la *garden city*, la *Gross-stadt* i l'Eixample.

La *garden-city* (ciutat jardí) és la formulació, un segle després dels inicis de la revolució industrial, a Anglaterra, de la necessitat de baixes densitats, aire pur, verd, aïllament, privacitat. Tots els països de la Commonwealth, i l'Amèrica anglosaxona, imitaran les ciutats-jardí (en general: suburbis-jardí, no autònoms, doncs) angleses.

La *Gross-stadt* (gran ciutat) alemanya posa l'accent en l'impuls al creixement (xarxes viàries, àrees industrials) i també en l'higiene (verd urbà) i l'escolarització. És imitada a les ciutats dels països de l'Europa que s'industrialitza.

L'Eixample, el model de ciutat establert per Ildefons Cerdà, es basa en dos elements: les vies (la comunicació, l'accessibilitat és fonamental) i les inter-vies o *mansanes** (del llatí *mansus*, és a dir masies o masos grans).

d) Les reformes urbanes que tenen el seu origen al vuit-cents s'apliquen al segle XX. Ara: tenen límits. La crisi de 1929 i la Gran Depressió dels anys 30 es tradueixen, també, en una crisi urbana. D'ençà 1945, sorgeix un nou model econòmic que és, també, un nou model urbà. És el resultat de l'entrada (per primera vegada de manera general) de socialistes i comunistes en els governs municipals.

El model de 1945 és un model d'economia

* En català hem d'escriure, tal com ho va fer Ildefons Cerdà, «mansana» o «massana» (de «mansus» o «mas»). Però, no «mançana». Ni «illa» (que és genèric: es refereix a qualsevol grup de construccions situat entre tres o més vies). En castellà, cal escriure, igualment, «mansana», o «masana». I no «manzana», és clar.

mixta, de pla i mercat. Els plans per a les ciutats —i per al conjunt del territori— inclouen: la planificació sanitària, l'escolarització general, obligatòria i gratuïta, les xarxes de centres cívics, cases de cultura, etc., els transports públics, el control del preu —i de l'ús— del sòl. A la base: l'extensió del sector públic i, alhora, l'aprofundiment de la democràcia.

e) L'èxit del model de 1945 ha estat considerable. D'ençà 1968-73, però, l'atenalla una nova crisi, que és resultat de tres crisis «parcials»: crisi de consens, crisi fiscal de l'estat, crisi energètica.

Les alternatives a la nova crisi es basen en la idea de ciutat-territori, és a dir, d'«espai amb projecte», en la creació de districtes urbans autosuficients, en la progressiva desaparició de les rendes parasitàries i el reconeixement polític del teixit associatiu.

9

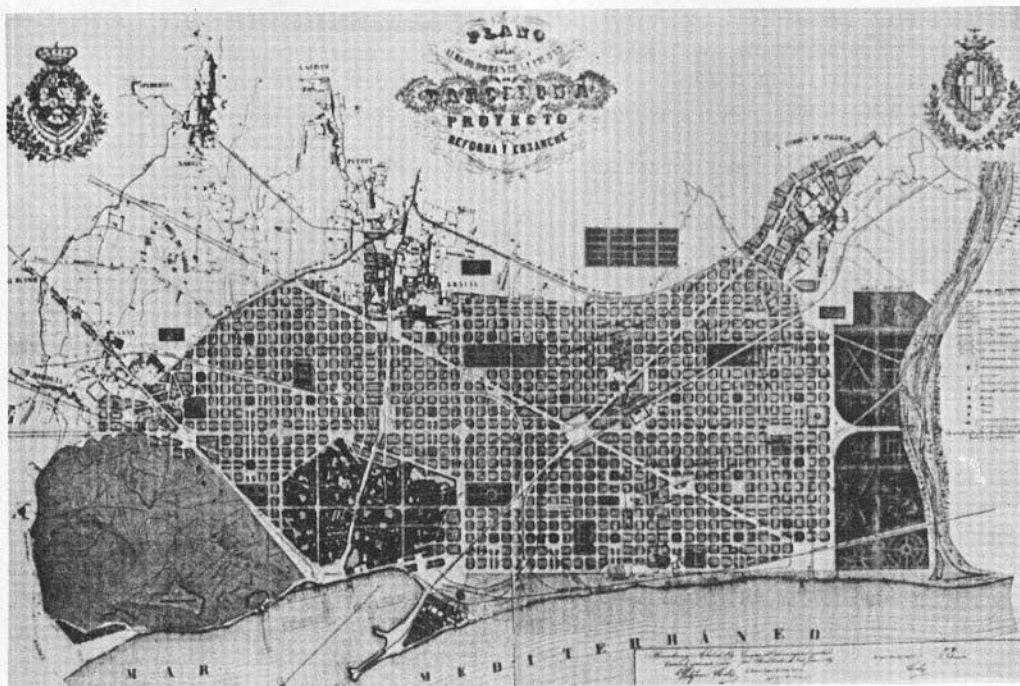
Avui, parlar de ciutat metropolitana és parlar d'una realitat, en bona part, no europea. De fet, si utilitzem el sempre equívoc paràmetre de

les xifres totals de població, a Europa només hi haurà 9 de les 79 ciutats que l'any 2000 tindran 3,5 o més milions d'habitants. Només al Brasil, per exemple, hi ha gairebé tantes grans ciutats com a Europa. De nord a sud: Recife, Brasília, Belo Horizonte, Rio de Janeiro, Sao Paulo, Curitiba i Porto Alegre.

Bibliografia

- AYMONINO, Carlo, *Orígenes y desarrollo de la ciudad moderna*, Gustavo Gili, Barcelona.
- FARRÉS, Antoni; RIBA, Carles; CANTALLOPS, Lluís, et al., *Els ajuntaments i la nova societat catalana*, Columna-Nous Horitzons, Barcelona 1987.
- GEISSE, Guillermo, *Un altre desenvolupament per a les grans ciutats d'Amèrica Llatina*, «Nous Horitzons», núm. 94 (1985).
- KORN, Arthur, *La historia construye la ciudad*, Editorial Universitaria, Buenos Aires 1963.
- ROCA, Francesc, «Las ciudades en el mundo actual. Modelos y realidades», a DD.AA., *Geografía de la sociedad humana*, Planeta, Barcelona 1981, vol. 2, p. 507-555.
- ROCA, Francesc, *Un viatge útil*, Edicions 62, Barcelona 1985.

Barcelona, 1859. *Projecte de Reforma i Eixample*. (Geografia de la societat humana, p. 528.)

CIUTAT I BARRIS: UNA EINA DIDÀCTICA

Mercè Tatjer i Mir

Les ciutats metropolitanes presenten avui, com a resultat del procés històric durant el qual diversos agents urbans han actuat, unes àrees perfectament diferenciades tant des del punt de vista morfològic com social. Aquestes àrees constitueixen el que hom anomena barris.

A Barcelona, aquest fenomen s'exemplifica perfectament i per tant es podrien delimitar un bon nombre de barris que com a tals són clarament percebuts i viscuts per la majoria de ciutadans i que socialment i morfològicament presenten trets tan diferenciats que una lectura atenta del plànol de la ciutat pot ser suficient per a distingir-los. Ara bé, això no vol dir que traçar els límits precisos de cada un dels barris sigui una tasca fàcil, i de fet se superposen diferents delimitacions tal com es mostrà en els treballs que serviren de base a la nova divisió municipal en 10 districtes (39 barris, 250 zones de recerca) ara vigents i amb vocació d'aplicar-se a tota la informació estadística sobre la ciutat.

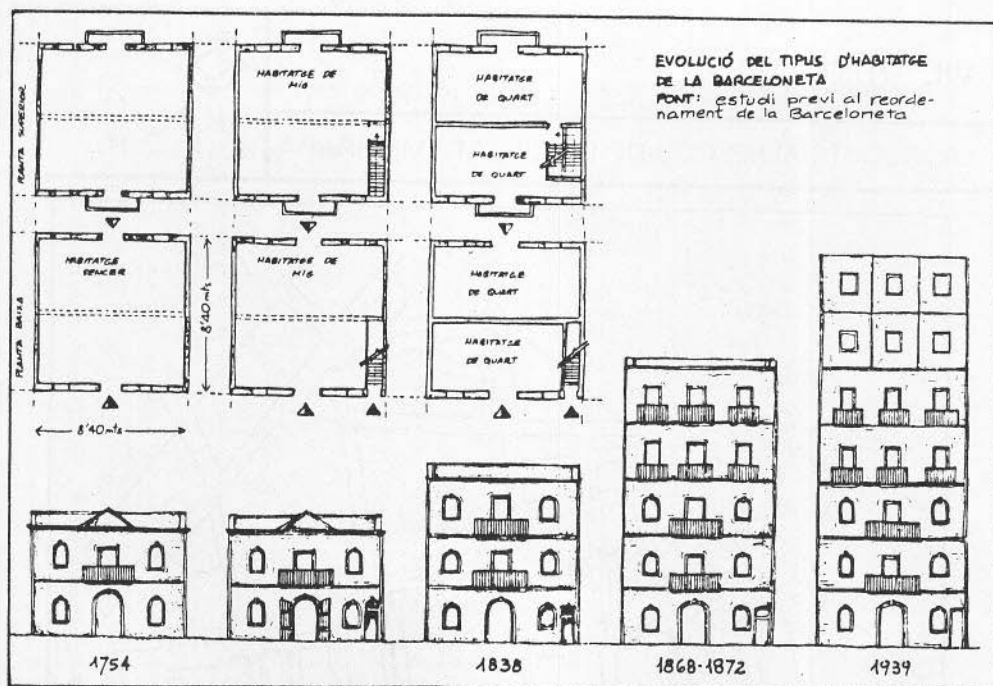
Aquesta varietat morfològica, acompanyada de continguts socials diferents, d'activitats i usos del sòl complexos i força variats i d'una rica i llarga història en la qual han estat presents totes les etapes de la civilització occidental, fan de tots i de cada un dels barris de l'urbs barcelonina una eina didàctica imprescindible per a la tasca docent. Els barris de Barcelona

ofereixen al mestre un ampli ventall de recursos i activitats que exemplifiquen processos socials, urbanístics, culturals i polítics de caire general i que són també per si mateixos una part de la història del nostre país.

Referir-nos a la bibliografia sobre els barris de Barcelona seria una tasca llarga que fa temps va començar Montserrat Galera i que malauradament ha restat inconclusa. Només hi ha els set volums de J. M. Huertas i Jaume Fabré, *Tots els barris de Barcelona*, que és l'únic treball de conjunt, encara avui de consulta fonamental, molt ric en suggeriments per a mestres i estudiosos.

A la darrera dècada hem assistit a una revifalla dels estudis de barris, unes vegades, les més, resultat d'una conscienciació ciutadana respecte a les precàries condicions de vida, o respecte a intervencions urbanístiques dures; d'altres com a reivindicació de la memòria històrica dels que foren antics municipis; sense deixar de costat els llibres de memòries i records, i la literatura contemporània que té la Barcelona actual o històrica com a escenari de la seva trama argumental.

Paral·lelament s'han creat arxius històrics a quasi bé tots els antics municipis (Les Corts, Sants, Sant Andreu, Sant Martí), una part dels quals apleguen fons documentals procedents dels arxius administratius respectius; i a la ve-

Un barri ens permet de conèixer com han canviat els habitatges al llarg del temps. (Passat i present de Barcelona (1). Materials per a l'estudi del medi urbà, Publicacions de l'ICE, Barcelona 1983, p. 29.)

gada s'han obert, també, Centres d'Estudis com el de Nou Barris. Tots amb una vocació didàctica claríssima, donat que una part dels usuaris són les escoles dels barris on s'ubiquen.

A tot això hem d'afegir l'oferta institucional, fonamentalment de l'Ajuntament i de la Diputació, dirigida als escolars tot aprofitant el patrimoni museístic o bé els serveis urbans (xarxa de clavegueram, tractament de residus, metro, parcs).

Davant de l'allau de recursos didàctics i d'institucions que produeixen un material valuós, encara que temàticament desigual, a voltes reiteratiu i quasi bé sempre localista, cal que el mestre es planteji per què i com estudiar els barris de Barcelona.

Com a punt de partida caldria evitar l'estudi dels barris per si mateixos i integrar-ne l'anàlisi i coneixement dintre de l'estructura general de la ciutat. S'hauria de superar, per tant, el localisme que impedeix moltes vegades assolir una visió global dels problemes tractats i una comparació entre les diferents parts de la ciutat. Els estudis de barris haurien de servir, també, per a exemplaritzar processos generals,

comprovar hipòtesis i desenvolupar tècniques d'aprenentatge a una escala —el barri— més fàcil de comprendre per a l'alumne.

Es perfilen amb claredat diverses aproximacions metodològiques, quan hom es planteja estudiar els barris de Barcelona.

En primer lloc, *l'anàlisi sociològica i antropològica* per tal de conèixer la segregació social, els contrastos en la composició social (barris joves, barris vells, barris proletaris, barris burgesos); estudiar els diferents comportaments demogràfics, les estructures de poder econòmic i polític i les cultures urbanes (nivells d'educació, oci, temps lliure). Temàtica que té en el camp de la sociologia urbana una llarga tradició, però que malauradament a Barcelona ha estat poc estudiada, a excepció d'alguns treballs sobre sociologia electoral o anàlisis sociològiques dutes a terme en relació amb el planejament més recent, o amb delimitació dels barris.

La rica informació estadística amb sèries llargues i alt nivell de desagregació permetria realitzar amb facilitat estudis de barris i amb relació amb ells desenvolupar aprenentatges de tècniques estadístiques, sociològiques (enques-

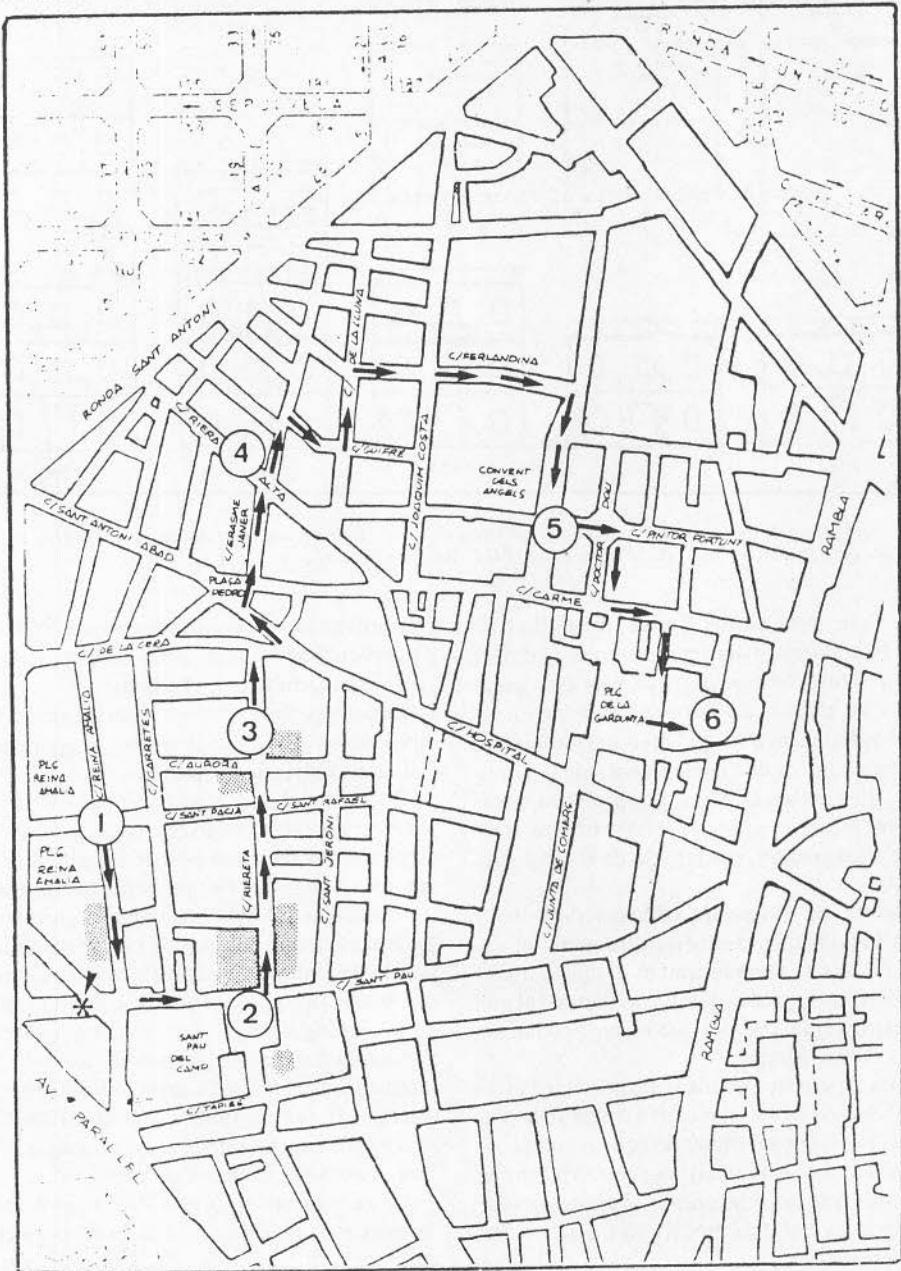
VII. ITINERARI B

M. L. 1, 3

B 57, 64, 91, 14, 59.
5, 24, 41, 36

LA INDUSTRIALITZACIÓ DE LA CIUTAT EMMURADA

Els itineraris urbans una bona eina didàctica; un exemple el Raval al s. XIX. (Passat i present... p. 174.)

tes, mostreig); antropològiques (entrevistes, observació participant) o geogràfiques (jocs de simulació, observació directa, cartografia).

En segon lloc, una *aproximació històrica* ens duria cap a l'anàlisi d'unitats morfològiques delimitades amb criteris cronològics. La seva finalitat seria reconstruir i analitzar les diferents estructures urbanes que corresponen a les diverses etapes de l'evolució històrica de la ciutat. A Barcelona hom pot estudiar la ciutat romana, la medieval, la manufacturera i la industrial a través dels barris que han conservat una bona part de la trama o de les edificacions d'aquests períodes.

És indubtable, però, que aquest tipus d'anàlisi requereix un important esforç d'evocació i de selecció visual per tal de reconèixer els elements significatius d'entremig d'altres elements posteriors o anteriors al període estudiat, que són presents fins i tot als barris més representatius de cadascuna de les estructures històriques. D'altra banda caldria evitar els plantejaments excessivament o exclusivament monumentalistes o «revivalistes» en favor d'una anàlisi de les restes d'estructures socials i culturals, dels elements productius, de les diverses tipologies residencials de cada període que moltes vegades no tenen un valor arqueològic o artístic excepcional, però que contribueixen a configurar la imatge del medi on es desenvolupa la vida quotidiana de generacions anteriors.

Aquest tipus d'aproximació compta amb un abundant material didàctic produït per diverses institucions municipals, per professionals de l'arquitectura i l'urbanisme i per col·lectius d'ensenyants; d'entre ells destacaria els quatre volums que componen *Passat i present de Barcelona. Materials per a l'estudi del medi urbà*, que mitjançant itineraris urbans estructurats en recorreguts, focus intensius (parades) i l'anàlisi d'elements (fitxes), utilitza àmpliament l'observació directa, amb el suport de l'anàlisi icònica, planimètrica i museística.

La ciutat és tanmateix un *fenomen econòmic*, un centre productiu, amb activitats industrials, comercials i de serveis que no sempre tenen una distribució homogènia. Hi ha àrees —polígons industrials— com la Zona Franca o el Bon Pastor, i hi ha un potent entorn portuari i encara un barri mariner —la Barceloneta—; hi ha centres comercials i de serveis, bé en forma concentrada com les àrees de nova centralitat o el

Barna-Centre. Barcelona té un C.B.D. (Central Business District) que s'estén al llarg del Passeig de Gràcia i la Diagonal; i molts barris mantenen eixos de forta activitat comercial com la carretera de Sants o el Carrer Gran de Gràcia.

D'altra banda, una ciutat com Barcelona presenta una forta especialització funcional, com barris dormitori, i d'altres que tenen una estructura més equilibrada entre residència i activitat econòmica. Des d'aquesta perspectiva es poden treballar qüestions referides a localització d'activitats econòmiques, moviments pendulars entre feina i residència, canvis en els usos i activitats des de la descentralització industrial fins al procés de terciarització o la innovació tecnològica.

Però la ciutat de Barcelona, a més a més d'estudiar-se com un producte social, històric, com un focus d'activitat econòmica, i com un gran i complex cos social, es pot analitzar com un *ecosistema* bo i situant-nos dintre d'una perspectiva clarament medio-ambiental.

Un nombre ja important de publicacions del Centre del Medi Urbà, actualment Centre Ecologia Urbana, reflecteixen perfectament aquest mètode d'anàlisi de la ciutat. Escrits amb una clara intenció didàctica, pretenen aprofundir en el coneixement de la interacció home-medi i home-ciutat per tal de comprendre els problemes de gestió del medi. Les aproximacions temàtiques (l'aigua; el mar) i les visions de conjunt (ecologia d'una ciutat) es presenten, també, amb itineraris (La Sagrada Família i el Clot) que tenen la finalitat no tant d'estudiar parts singulars de la ciutat com d'ensenyar l'alumne a observar, descobrint qüestions de tipus general que li permetin d'interpretar la complexitat del sistema urbà. Aquests materials ofereixen pautes de treballs extrapolables a itineraris per diferents barris de la nostra ciutat, que el mestre pot preparar segons l'àrea en què estigui situada l'escola.

Bibliografia

- ALABART, A., *Els barris de Barcelona i el moviment associatiu veïnal*, Tesi Doctoral, Universitat de Barcelona, 1982, 3 vols.
 A.A.D.D., *La Gran Barcelona*, Barcelona. «CAU» núm. 10, novembre-desembre 1971.

- BONAL, R.; COSTA, J., *Classes socials i sòl urbà*, Blume, Barcelona 1978.
- Equip de Sociologia Electoral, *La població de Barcelona i els seus barris*, Publicacions de la Fundació Jaume Bofill, Barcelona 1977.
- FABRE, J.; HUERTAS, J. M., *Tots els barris de Barcelona*, Edicions 62, Barcelona 1976-1977.
- FERNÁNDEZ, M.; HERNÁNDEZ, F. X.; SUÁREZ, A.; TATJER, M.; VIDAL, M., *Passat i present de Barcelona. Materials per a l'estudi del medi urbà*, ICE, Barcelona 1982-1988.
- GALERA, M., *Bibliografia geogràfica de la ciutat de Barcelona*, Vol. I. *Geografia física*, CSIC, Barcelona 1973; Vol II. *La població*, Ajuntament de Barcelona i CSIC, Barcelona 1978.
- GALERA, M.; ROCA, F.; TARRAGÓ, S., *Atlas de Barcelona, siglos XVI al XX*, COAC, Barcelona 1982 2ª edic.
- HERNÁNDEZ CROS, J. E.; MORA, G.; POUPLANA, X., *La arquitectura de Barcelona*, COAC, Barcelona 1982, 2ª edic.
- MASSANA, C.; ROCA, F., *Estratègies urbanes i realitat urbana a la regió de Barcelona*, a «Economía Crítica, una perspectiva catalana», Edicions 62, Barcelona 1973.
- Institut d'Ecologia Urbana de Barcelona, *Descobrir el medi urbà*.
1. *Itinerari pels barris de la Sagrada Família i el Clot*
  2. *Ecologia d'una ciutat: Barcelona*
  3. *Itinerari pel Port, Ribera i Barceloneta*
  4. *L'aigua a Barcelona*
  5. *Els nens i la seva ciutat. Barcelona-Nova York*
- PREPOU Ayuntamiento de Barcelona, *Investigación socio-demográfica de Barcelona. Explotación del Padrón de 1965. I Memoria. II Usos del suelo. III Información demográfico-urbana* (exemplars polícopiats sense data).
- ROCA CLADERA, J., *L'estructura socio-professional de Barcelona*, Paper de Treball 84-2, Departament d'Arquitectura legal, Economia i organització, ETSAB.
- TATJER MIR, M., *El estudio del espacio interno barcelonés. Fuentes estadísticas publicadas. (1770-1970)*, «Revista de Geografía», Universitat de Barcelona, vol. VI, núm. 2 (juliol-desembre 1972).

LA CRISI DE LA GRAN CIUTAT

17

Abel Albet i Mas

Els orígens de la crisi

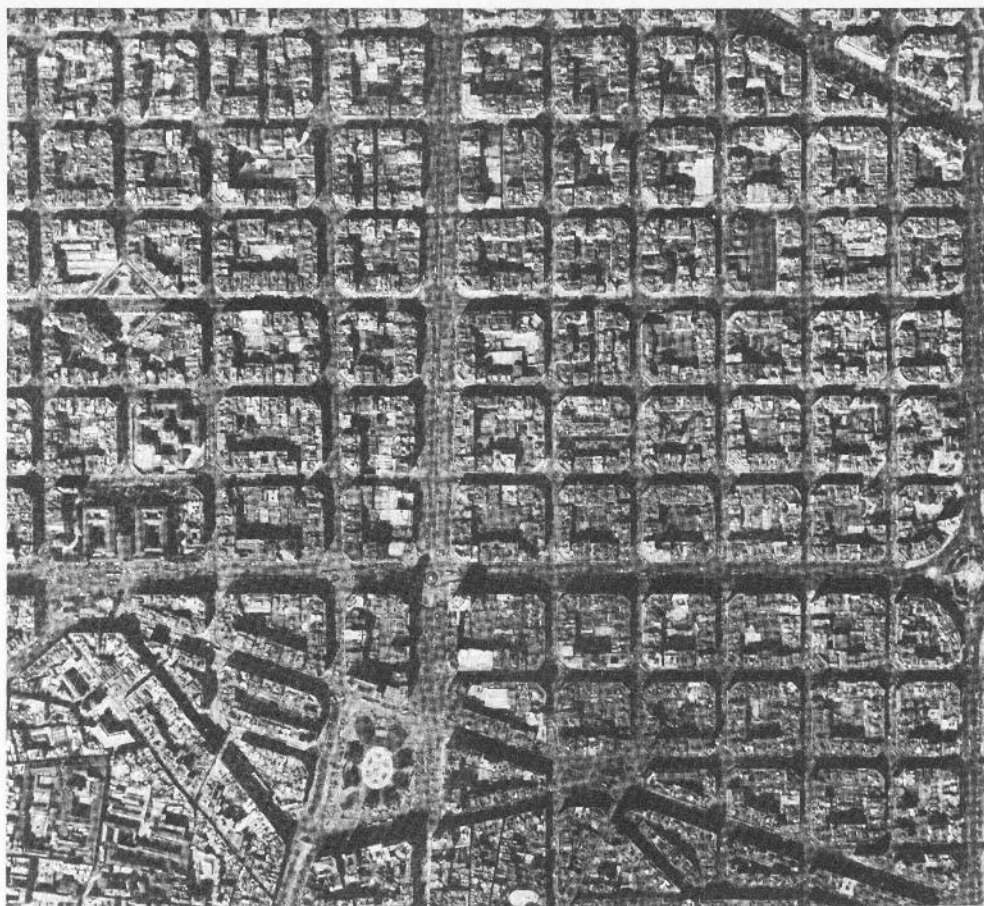
No és pas cap cosa nova afirmar que, a causa de la dimensió, radicalitat i característiques de les transformacions ocorregudes en les grans àrees urbanes en els darrers temps, s'hi ha originat una situació de veritable «crisi» amb efectiva transcendència històrica. Aquesta «crisi» de la ciutat, de la gran ciutat del món industrial desenvolupat, és palesa ja no només a l'hora de contrastar l'evolució dels censos de població, sinó també davant la directa constatació dels nombrosos i substancials canvis esdevinguts en l'estructura i configuració internes de les metròpolis.

Sovint, però, les causes de les noves disfuncionalitats detectades s'atribueixen, de manera simplificadora, a aquella gran crisi econòmica que el món suporta d'ençà del començament de la dècada dels 70 i a la qual hom atribueix la pràctica totalitat dels mals i desequilibris fins ara observats. Sense que deixi de ser del tot cert, cal puntualitzar que tot plegat no és sinó reflex dels profunds canvis i reestructuracions soferts pel sistema econòmic que ens engoleix i domina: a escala territorial, aquesta reestructuració del sistema es manifesta, entre d'altres conseqüències, en una alteració de les pautes tradicionals en la localització de la residència i el treball. La ciutat és, evidentment, el primer i més

directe àmbit afectat per aquell canvi en les directrius d'organització espacial, ja que en l'aspecte territorial el nou model sòcio-econòmic posa en discussió els esquemes de concentració i centralitat que caracteritzaven l'anterior, ara ja obsolet; en aquest sentit entra en «crisi» (en procés de transformació) la valoració del fet urbà en tant que espai on és possible concentrar alhora tant la producció com la reproducció (la mà d'obra), així com els serveis i l'administració que les faciliten i regulen.

Un nou model territorial

Descentralització i desconcentració són, en tot cas, els criteris espacials en què les noves pautes semblen basar-se, tant en el terreny demogràfic com en l'econòmic. Efectivament, el buidatge poblacional que té lloc a les ciutats centrals de les àrees metropolitanes és un dels elements més característics del procés a què ara es fa referència, ja que comporta moltes vegades no només un estancament en la quantitat total de població resident a la ciutat, sinó fins i tot la disminució. L'experiència nord-americana demostra que primerament la població es desplaça cap a la perifèria més immediata, però les més recents estadístiques evidencien com també aquestes zones pateixen minves de po-

Foto aèria de l'Eixample (Ildefons Cerdà, Teoria general de la urbanització, Instituto de Estudios Fiscales, 1968-71, sobrecoberta.)

blació en profit d'àrees encara més externes estructurades en ciutats mitjanes fonamentalment. Aquesta «migració» vers el més extrem extraradi metropolità (a vegades espais ja pseudo-rurals) és, però, selectiva i només és factible per a qui té suficients recursos per pagar les altes rendes exigides en aquestes àrees i el cost afegit dels més grans desplaçaments a què s'obliga, de manera que els centres urbans resten ocupats per algun tipus d'activitat terciària o bé per població marginada i marginal.

En aquest èxode cap a la perifèria hi ha també implícita la recerca d'una qualitat de vida i de residència més alta, lluny de les típiques problemàtiques dels ambients urbans (pol·lució, sorolls, congestió de trànsit, manca d'espai

verd, etc.) així com l'apropament als nous emplaçaments dels llocs de treball i dels serveis perquè, vet-ho aquí, la localització de l'activitat productiva segueix un procés similar de desconcentració: ja sigui a través de la desestructuració o de la descongestió de la producció, els llocs de treball industrials a les grans ciutats es redueixen sensiblement sense veure's compensats per la minsa (i qualificada) provisió de mà d'obra que requereixen les noves empreses d'alta tecnologia i de serveis. Les grans ciutats, a més, acostumen a estar no gaire ben condicionades infraestructuralment per acollir les exigències de la moderna producció (dificultats en l'accés a les xarxes de transports, sòl industrial escàs, confrontació amb altres possibles «usos»

de la ciutat, etc.), de manera que, també per a la producció, les ciutats mitjanes properes a les grans aglomeracions metropolitanas reuneixen, en moltes ocasions, millors condicions.

Noves problemàtiques internes

En general i exceptuant les grans urbs del «tercer món» (en expansió ja sigui perquè encara són en procés d'industrialització o bé perquè són pols d'atracció i supervivència enmig d'àrees rurals depauperades) i algunes ciutats de països desenvolupats que continuen creixent (tal com veurem tot seguit), el fet cert és que el panorama del fenomen urbà pot semblar una mica desolador ja que, aparentment, les ciutats haurien començat a deixar de ser els centres i motors de tota activitat humana. Això no és exactament cert, però sí que s'ha estat detectant una creixent i preocupant dualitat dins les regions metropolitanes tant en el camp territorial com en el pròpiament econòmic: juntament amb l'expansió i el creixement de les àrees més perifèriques i de la prosperitat de les capes socials que les habiten i on treballen, és cada dia més palès el desenvolupament d'una ciutat «submergida» (amb subeconomies i subcultures urbanes sovint marginals o alegal), que provoca una creixent tensió social.

Paral·lelament i progressiva, es consolida el fenomen, contrastat i xocant, que junt amb el potent marc macrourbà on es desenvolupen els aspectes funcionals (els grans processos econòmics així com els d'articulació metropolitana: transports, comunicacions, serveis públics, etc.) s'estructuren també múltiples nivells microespacials delimitats per les relacions personals i que pràcticament no sostenen cap correlació directa amb el conjunt metropolità, ans són molt localitzats i sovint ben circumscrits en àmbits força reduïts i amb forta identificació ciutadana (és l'activitat més «local», a escala de carrer, de barri).

La «crisi» de la gran ciutat també té components socio-culturals i socio-polítics: la transformació de la família nuclear patriarcal, la incorporació massiva de la dona al treball, la reducció de la natalitat, l'increment del nombre d'ancians, l'evolució de l'estructura comercial, la reivindicació d'una ciutat més «humana» ecològicament, la recuperació dels seus valors

estètics, culturals, històrics i tradicionals, la consolidació d'una situació d'atur estructural, la transcendència de l'economia submergida, el voluntarisme dels governs locals, etc., són, entre moltíssims altres, factors que transformen la fisonomia urbana, que canvien l'ús de les cases, que repercuteixen en el proveïment dels equipaments, que modifiquen la configuració interna de la ciutat central i dels seus barris. Conjunturalment, aquesta realitat també s'emmarca en un moment de màxima internacionalització, interpretació i sincronització de les economies nacionals i dels cicles econòmics globals, juntament amb un canvi i una més gran diferenciació entre els ritmes sectorials de creixement, així com una considerable reducció del sector públic (no pas el militar) en profit del privat.

L'impacte desigual de la crisi

Tanmateix, l'impacte que tot plegat té sobre el fet metropolità és molt desigual, ja que malgrat que augmenten les diferències espacials i es modifiquen les pautes tradicionals de creixement (les àrees desenvolupades no són, necessàriament, les que més creixen) no totes les àrees metropolitanes coneixen la «crisi»: l'especialització en alguna producció industrial d'alta tecnologia (informàtica, aeroespacial, defensa, etc.) o la configuració en centre regional de serveis (seu comercial, nexa de transports i comunicacions, nucli turístic, etc.) poden explicar la positiva evolució (o ja clara expansió) de ciutats com Dallas, Houston, Orlando, San José, Ciutat del Cap, Hamburg, Tolosa de Llenguadoc, Zurich, Ginebra, Singapur, Sidney i d'altres, tant demogràficament com en la seva morfologia interna i prosperitat global.

En tot cas, l'element veritablement decisiu que determina el grau de «progrés» o de «crisi» que caracteritza una metròpoli és el seu nivell de connexió i adequació als processos, directrius i tendències de l'economia mundial a cada nova etapa: realment no hi ha unes úniques pautes que assegurin que una gran ciutat no caigui en l'espiral d'una crisi interna. Tanmateix, l'evolució històrica (més o menys recent) soferta per la ciutat, les circumstàncies del seu context regional i estatal, la seva disponibilitat a assimilar les exigències de les noves in-

A l'àrea metropolitana de Barcelona també es detecten molts dels símptomes del «canvi» (Catalunya des del mar, Ed. 62, Barcelona 1982, p. 169.)

dústries d'alta tecnologia i d'una societat estructurada per i per als serveis (quant a legislació favorable, personal qualificat, bona accessibilitat, canals de comunicació ràpids i eficients etc.), així com una òptima capacitat de constant renovació interna, poden ser factors que determinen l'èxit del procés.

La nostra realitat més immediata

Al començament dels anys 70 un bon nombre de les grans ciutats dels Estats Units i el Regne Unit ja havien endegat un procés de clar declivi que posteriorment s'aniria estenent arreu del món desenvolupat; tot i les explícites diferències de cada àrea geogràfica així com les circumstàncies particulars que envolten cada ciutat, aquests precedents serveixen com a perfecta referència d'un fenomen que es converteix en tendència generalitzada i que, amb les corresponents peculiaritats, Barcelona i la seva regió metropolitana ressegueixen igualment.

A l'àrea metropolitana de Barcelona també es detecten molts dels símptomes del «canvi» suara esmentat: pèrdua de població a la ciutat central en profit d'àrees més perifèriques, lenta però progressiva implantació d'indústries amb noves tecnologies, irreversible terciarització (en sentit ampli) de Barcelona-ciutat, etc. Malgrat que amb greus problemes (molt sovint heretats) i alts costos, Barcelona va adaptant, també lentament, la seva morfologia interna a les noves pautes d'una economia i una societat cada cop més universal sense abandonar una profunda i singular vitalitat pròpia on es desenvolupen tant les particularitats de carrers i barris com les múltiples subcultures i subeconomies que subsisteixen en el recer que la massificació i la perllongada situació de precarietat econòmica proporcionen.

Mentre que la trama de ciutats mitjanes dins i fora el territori metropolità conforma una cer-

ta garantia d'expansió i renovellament (talment com l'òptima situació dins el context mediterrani i de l'Europa Occidental o els múltiples projectes de renovació endegats per exemple amb l'ocasió dels Jocs Olímpics), el cert és que, entre moltes altres problemàtiques, les dificultats en els transports dins l'àrea, el sotmetiment a les pautes d'industrialització dictades per les empreses i els mercats multinacionals així com, és clar, l'esquarterament administratiu (municipal) dins l'àrea i la impossibilitat, recentment implantada, de dotar-se d'un ens comú capaç de gestionar conjuntament els afers metropolitans, obstaculitzen notablement un desenvolupament racional i equilibrat del conjunt d'aquesta conurbació.

La metròpoli barcelonina s'estructura com una veritable macrociutat multifuncional que la «crisi» de les grans ciutats industrials afecta sensiblement; tot i entenen la paraula «crisi» en el seu veritable sentit etimològic de «canvi», aquest procés no té per què tenir cap vessant negativa, ans pot ser un costós però necessari pas de cara a no perdre el tren en la consolidació d'un protagonisme, personalitat i especialització propis de Barcelona dins la imprescindible adaptació al context dels canviants ritmes del creixement econòmic actual.

Referències bibliogràfiques

- BORJA, J., *Metropolitan challenges, economic crisis and territorial organization of state*, comunicació en el Symposium on Giant Cities, Barcelona, febrer 1985.
- HALL, P. (et. al.), *Metròpolis, territorio y crisis*, «Asamblea de Madrid/Revista Alfoz», Madrid 1985.
- MALLEMPKOFF, J., *The contested city*, Princeton Univ. Press, 1983.
- YOUNG, K., MASON, C. (eds), *Urban Economic Development, New Roles and Relationships*, MacMillan Press, Londres 1983.

EXERCICIS PRÀCTICS DE GEOGRAFIA URBANA

Pilar Benejam

Conceptes bàsics de Ciències Socials

Pel que fa al cicle superior d'EGB, molts autors han abandonat les propostes globalitzadores perquè s'han demostrat difícilment aplicables i, en canvi, proposen programes multidisciplinaris. La qualitat de les noves propostes depèn essencialment de la contribució que faci cada una de les disciplines al projecte comú. Aquesta proposta és possible, si des de la temàtica i la lògica de cada una de les matèries que intervenen a les Ciències Socials es treballen uns conceptes claus o conceptes organitzadors que tenen un gran valor de transferència, i que són bàsics a totes les Ciències Socials.

Existeixen moltes propostes diverses que han ajudat a enriquir aquesta manera d'entendre el problema. Estudiades aquestes propostes, considerem que podem centrar el nostre interès en els conceptes següents:

- Similitud i diferència
- Continuitat i canvi
- Causalitat
- Desigualtat
- Varietat
- Comunicació
- Dependència i interdependència
- Conflictue i consens.

Conceptes bàsics de Geografia urbana per al cicle superior d'EGB

És evident que l'alumne de tercer cicle, en un moment o altre, ha de treballar la ciutat. Dintre de l'àmplia problemàtica pròpia d'aquest tema, cal seleccionar uns aspectes o ítems que compleixin dues exigències: Que es tractin conceptes capaços de connectar allò que els alumnes saben amb el que han d'aprendre, i que siguin problemes rellevants, importants, que plantegin dilemes i contradiccions, que obliguin a pensar críticament, a prendre decisions i que poc o molt incideixin en la conducta.

Quan arriba el moment de concretar els conceptes que s'han de treballar sobre el tema de la ciutat, cal pensar que hi ha moltes alternatives possibles, que moltes poden ser bones i que algunes són millors que altres en determinades circumstàncies. Això comporta l'acceptació de la diversitat i de la pluralitat; cal superar d'una vegada per sempre la dèria de pensar que allò que un fa és la millor cosa possible per als altres. També cal recordar que una programació és sempre indicativa i que varia i es modifica a mesura que es realitza, perquè s'ha d'adequar a la realitat viva i canviant de l'aula.

La proposta següent és una entre les possibles, la que jo he treballat a una classe de vuitè

el curs 1986-87. Segur que hi manquen aspectes importants, però els alumnes no cal que ho sàpiguen tot als catorze anys. Unes coses ja les saben; per a altres els queda tota la vida per aprendre-les. Un mestre no pot esgotar els temes ni tampoc cal que ho faci, perquè els nostres alumnes tindran altres mestres i l'escola no té l'exclusiva en els aprenentatges.

Programa de Geografia urbana

- La ciutat potser és diferent de com tu la imagines, perquè tenim problemes de percepció.
- La ciutat no està localitzada de forma aleatòria. Els homes construeixen la ciutat en un lloc i no en un altre per algunes raons, perquè fan les coses amb certa racionalitat.
- La ciutat és una realitat dinàmica; no ha estat sempre com és ara i també pot canviar en el futur.
- La ciutat té una diferenciació interna, no és tota igual. Els barris de la ciutat fan funcions diferents i estan socialment diferenciats perquè la ciutat reflecteix la societat que l'ha construïda.
- Les ciutats exerceixen una influència sobre el territori, de manera que s'estableixen relacions entre la ciutat i el camp i la ciutat i les altres ciutats.
- La ciutat i la vida a la ciutat plantegen molts problemes que poden tenir diverses solucions.
- La ciutat podrà ser diferent de com és ara segons com es resolguin els problemes.
- Cal saber quina ciutat volem per tal d'actuar de manera conseqüent tant en l'esfera individual com en la col·lectiva. En una societat democràtica podem votar aquells partits que presenten un programa amb el qual estem d'acord.

Atès que disposem d'un espai limitat, treballarem uns pocs punts d'aquesta programació:

1. La ciutat potser és diferent de com la imagines

Objectiu:

Saber el que el noi coneix de la ciutat.
Que l'alumne s'adoni que la percepció que té de les coses no és exacta i que hi entren molts elements subjectius.

Continguts:

- Treballar els conceptes de similitud i diferència.
- Treballar el mapa mental.
- Treballar el plànol de la ciutat.

Metodologia:

Introduir el dubte i afavorir el diàleg.

Activitat:

Dibuixar en un full el plànol de la ciutat on vivim o la més propera (aquesta experiència s'ha aplicat a Barcelona).

2. La ciutat no és situada en l'espai de forma aleatòria

Objectius:

- Lectura i interpretació del mapa.
- Arribar a un coneixement argumentat.
- Afavorir una visió probabilista en la relació home-medi.

Continguts:

- Treballar el concepte de causalitat.
- Treballar les raons de localització.

Metodologia:

Treballar el mètode hipotètic-deductiu: formulació d'una suposició o hipòtesi, buscar la informació necessària, analitzar la informació, comprovar o rebutjar la hipòtesi de parència.

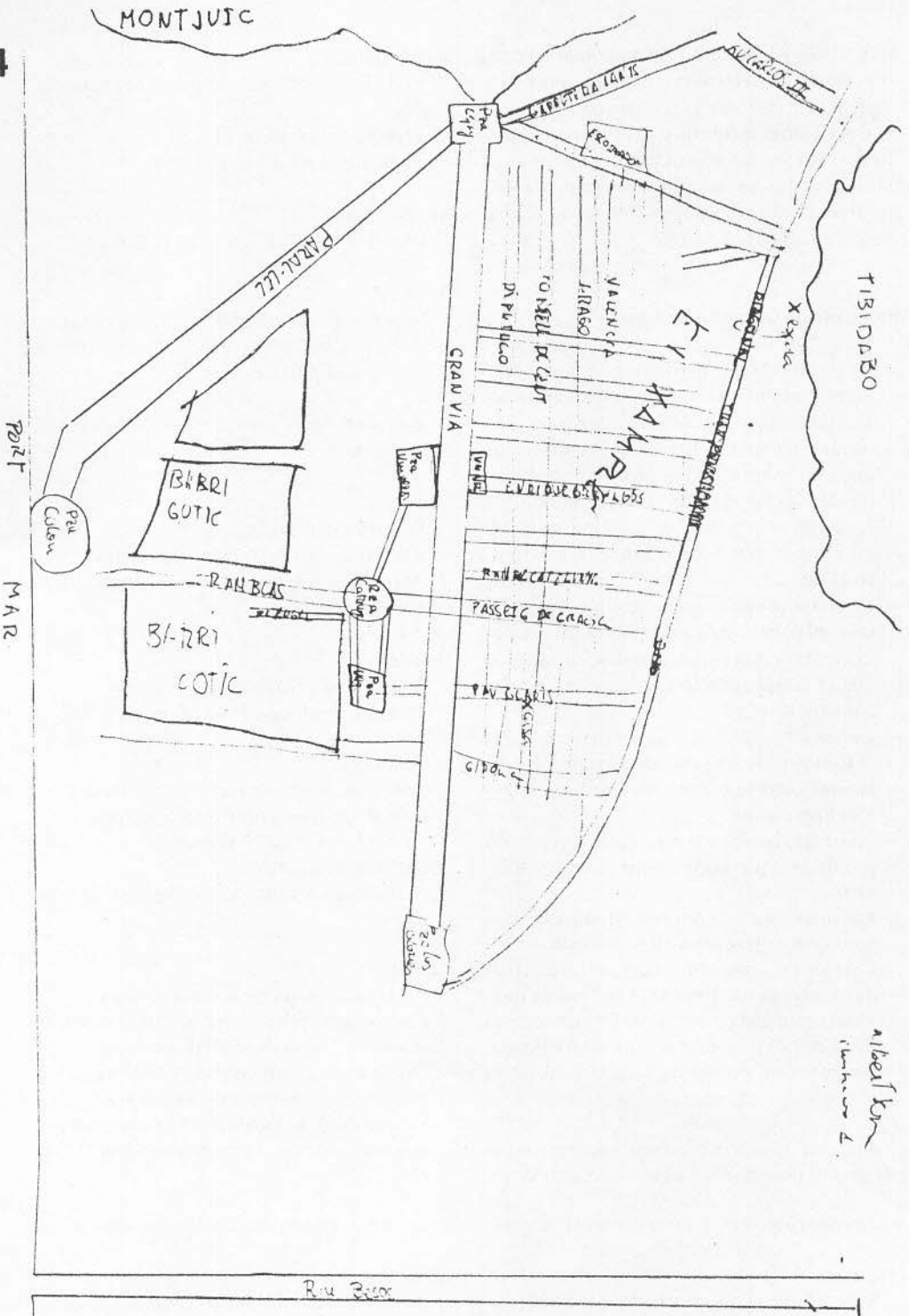
Activitat:

Posar en el mapa els noms que falten.
Cada grup veurà si es veritat que la ciutat no se situa a l'espai de manera aleatòria.
Donarà tots els arguments possibles que justifiquin la localització de Barcelona.
Es treballarà la localització de diverses ciutats com: Toledo, París, Buenos Aires i Calcuta.

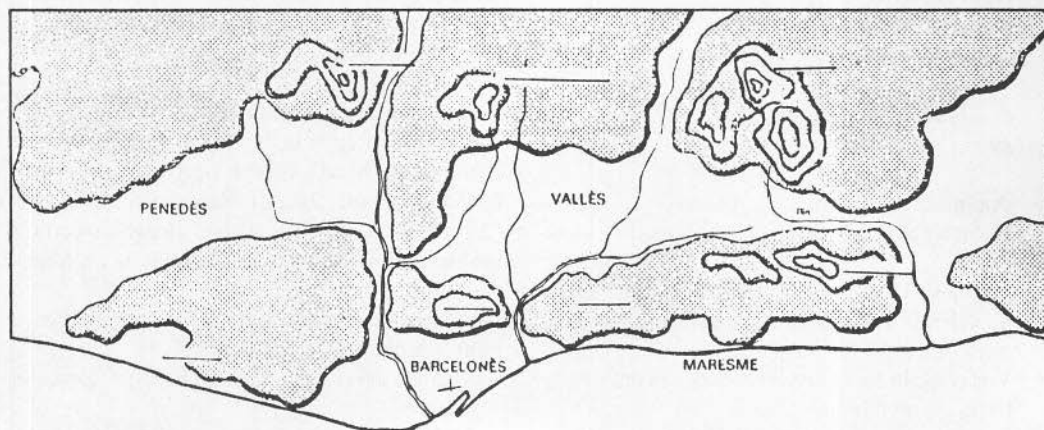
3. La ciutat capitalista té una diferenciació interna

Objectius:

Demostrar que l'espai en general i la ciutat en particular reflecteixen les característiques de la societat que els han configurat.
El capitalisme es basa en la divisió tècnica i

L'alumne ha distorsionat el plànol: Posa tota l'atenció al seu barri, notablement ampliat. Demuestra que coneix l'itinerari de casa a l'escola i alguns indrets del centre urbà. Oblida gran part de la ciutat, que potser desconeix. Aquest plànol demostra la necessitat de corregir la percepció que aquest noi té de la ciutat.

- 1.- Barcelona va créixer en una plana gran de terra bona.
- 2.- Tenia aigua perquè hi ha el Besòs i el Llobregat.
- 3.- Està al costat del mar, podien pescar i comerciar.
- 4.- Les muntanyes la protegeixen dels vents.
- 5.- Els rius fan de camí per anar cap a l'interior.

El tipus de raons exposades són generalment físiques, cal ajudar a veure raons econòmiques, històriques i humanes.

social del treball; la ciutat també té una divisió funcional i social.

Continguts:

- Treballar els conceptes de similitud i diferència.
- Treballar el concepte de varietat.
- Treballar el concepte de desigualtat.

Metodologia:

- Es formula la hipòtesi.
- Es fa treball en grup per concretar quina informació necessitem i com obtenir-la.

Es redacta el guió del treball de camp.

Es realitza el treball de camp i generalment anem al centre urbà, a un barri residencial alt, a un barri residencial obrer i a un barri industrial.

Es cartografia la informació recollida.

S'analitzen els resultats.

S'accepta o es modifica la hipòtesi.

S'acullen altres observacions i suggeriments.

Activitat:

Cada grup de la classe treballa un carrer d'un barri segons aquest guió:

Ciutat .....
 Nom del barri .....
 Nom del carrer .....

a. El carrer (completa o subratlla el que convingui)

Amplada de la voravia: ... passes
 El carrer té una forma: recta — irregular — radial
 Les illes de cases són: rectangulars — irregulars
 La calçada és: asfaltada — empedrada — és de terra
 Voravies: hi ha voravies amples — voravies estretes — no n'hi ha
 Il·luminació: hi ha un punt de llum cada ... passes
 Neteja: molt neta — regular — bastant bruta — molt bruta
 Soroll: molt — regular — poc — molt poc
 Seguretat: un nen pot traspasar el carrer sol — és perillós que els petits vagin sols

b. Equipament del carrer

En el plànol del carrer, situa-hi tots aquests equipaments en el lloc corresponent:

Bústies ..... B
 Semàfors ..... S
 Cabines de telèfons ..... T
 Parada taxi o autobús ..... P
 Bancs o altres seients ..... A
 Papereres ..... Pa
 Senyals de trànsit ..... St
 Altres

c. Els edificis

Edat dels edificis: vells — renovats — moderns
 Estat de conservació: bon estat — regular — deteriorats
 Tipus d'edifici: xalet — bloc de cases amb jardí — casa planta baixa
 casa planta i pis — bloc de 2-4 pisos — més de 4 pisos
 edifici singular — en construcció
 Preu de l'habitatge: molt car — normal — baix — molt baix

d. Funció o ús de l'edifici

(Escriu el número corresponent dins cada parcel·la del plànol. Quan tornis a classe passaràs la informació a un mapa gran i utilitzaràs els colors corresponents)

— Residencial o d'habitatge 1.: Vermell
 — Comercial (planta baixa) 2. (2.1 Botigues corrents que hi ha a tots els barris: drogueria, farmàcia, estanc, forn...): blau clar
 (2.2 Botigues especialitzades: Bosses, joieria, mobles, grans magatzems, antiguitats...): blau fosc
 — Centres recreatius i socials 3. (Cinemes, bars, balls ...): lila
 — Centres i serveis públics 4. (Escoles, correus ...): negre
 — Indústria 5. (5.1 Taller, magatzem): marró clar
 (5.2 Indústria gran): Marrón fosc
 — En construcció 6.: groc
 — Zona verda o enjardinada 7.: verd
 — Abandonat, expectant o en venda 8.: blanc.

e. Percepció del carrer

— Subratlla la paraula que et sembli més adequada per a descriure aquest carrer:

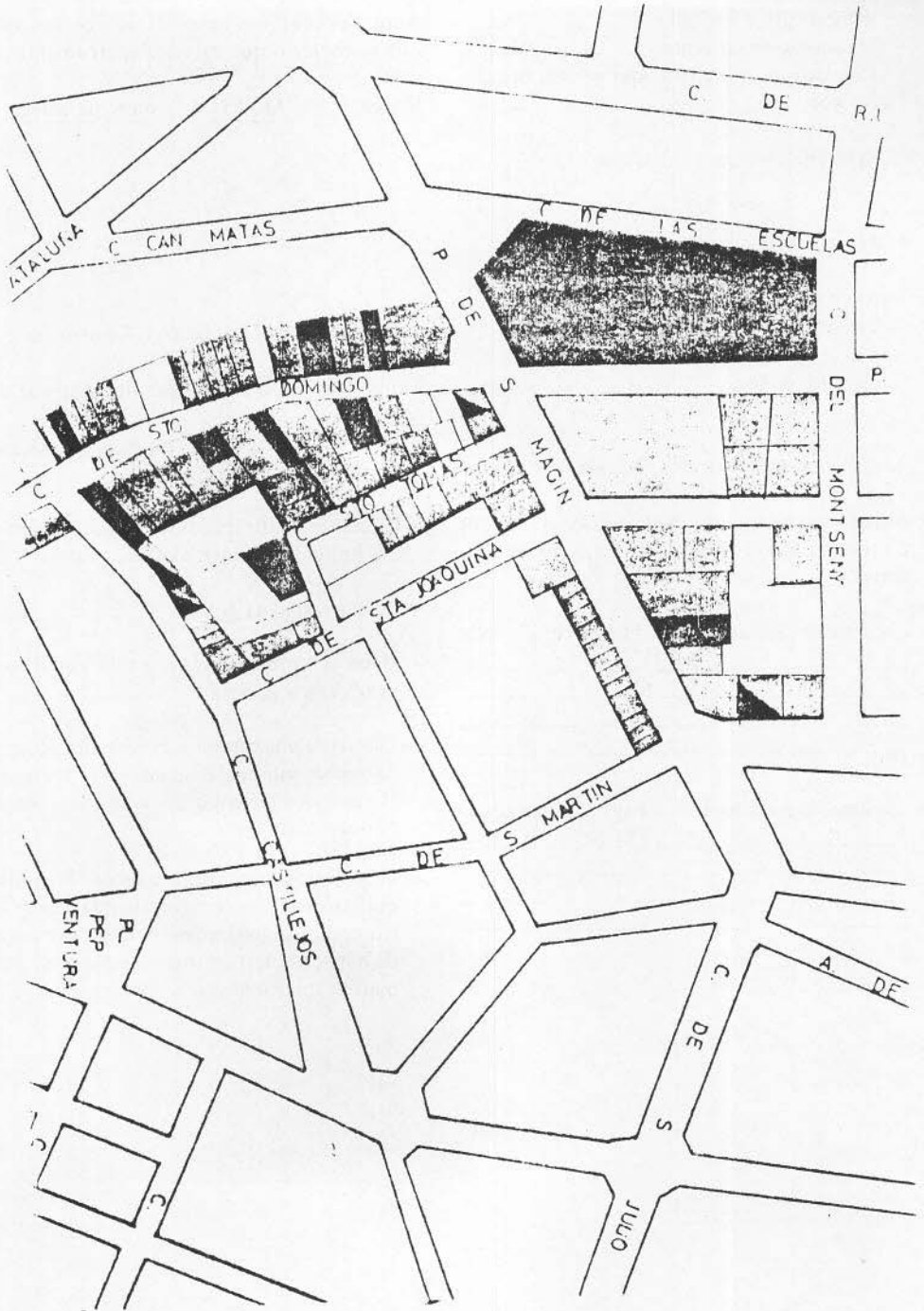
variati	monòton
lleig	bonic
pobre	ric
avorrit	interessant
tancat	obert
vell	nou
fosc	lluminós
buit	ple
agradable	desagradable
conegut	estrany
net	brut
segur	inquietant
tranquil	excitant
silenciós	sorollós

Aquest carrer és de color .....

— Tapeu-vos els ulls amb un mocador o bufanda per no veure-hi gens.

Procureu sentir tots els sorolls
 sentir totes les olors
 toqueu les parets, les portes.

El carrer fa olor de .....

Els sorolls són .....

Les sensacions de tacte han estat .....

Aquest carrer em recorda .....

En aquest carrer sento .....

Crec que els qui viuen aquí pensen del carrer que .....

Si jo visqués aquí voldria que .....

f. Accessibilitat del carrer

Situa en el plànol, en el lloc que correspongui:

- Les parades d'autobús.
- Les estacions de metro
- Parades de taxi.

g. Circulació de vehicles i persones

Situeu-vos en una cantonada del carrer. Durant 5 minuts ompliu aquest quadre. Repetiu l'observació tres vegades

coches camions autobusos homes dones vells

_____

_____

_____

velles   nens menors 6 anys   altres nens

_____

_____

_____

Mitjana

h. Marques de cotxes aparcats i models

Anota les marques i models dels cotxes aparcats al carrer o que surtin d'aparcaments privats.

Marca   Model   núm. de cotxes

i. La gent que viu en el carrer d'aquest barri

Expliqueu com és la gent que viu en aquest carrer

- ¿Creieu que són treballadors, gent molt rica, gent molt pobra? .....
- Procureu sentir les converses tot passant o a les botigues. ¿Parlen castellà o català?
- ¿Com vesteix la gent? .....
- ¿Què et sembla que fa la gent? Van a comprar? Van a passejar? .....
- Observeu una estona si la gent que passa pel carrer se saluden o saluden els botiguers. ¿Creieu que la gent que viu en aquest carrer es coneixen?
- Si podeu, parleu amb la gent. Pregunteu quins són els problemes del barri i si us en volen contar alguna cosa, si fan alguna festa de barri, si encenen fogueres per Sant Joan o altres qüestions que us interessin.

**Oferta completa
d'EGB**

**Uns llibres nous
a la cruïlla
de la reforma**

C

**Llengua catalana de 1r a 8è
Experiències de 1r i 2n
Ciències socials de 3r a 8è
Ciències de la natura de 3r a 8è
Matemàtiques de 1r a 8è
Religió de 1r a 8è**

**Material complementari
per a tots els cicles**

**de Llengua
de Socials
de Matemàtiques
d'Ortografia
de Ciències
de Religió**

editorial cruïlla

**Distribuïdor exclusiu: CESMA, S.A.
T. 383 10 11/Badalona**

AQUEST SANT JORDI

FAREM BABARITATS

BABAR.

Per primera vegada, totes les aventures d'un dels personatges més entranyables de la literatura universal. Sis volums.

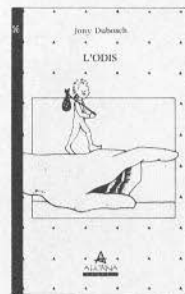
SOMNIS.

El primer llibre del món que s'ha de llegir a les fosques. 30.000 exemplars venuts.

L'ODIS.

Escrit per una noia de 14 anys, l'Odis esdevindrà, a ben segur, un clàssic de la literatura juvenil.

ALIORNA
LLIBRES

L'estímul de la imaginació creadora

Distribueix
ITACA, S.A.
Tel. (93) 381 73 11
Barcelona.

L'ESCOLA I LA CIUTAT

Quan considerem que l'escola ha d'estar oberta a l'exterior, cal obrir portes i finestres i sortir, i el primer que trobem, quan ho fem, és el carrer, el barri, ... la ciutat. Una ciutat que ens ofereix multitud d'estímuls que, recollits, poden servir d'aprenentatges o bé poden ajudar a interpretar i a assimilar-ne alguns.

Que els nens arriben a l'escola amb les butxaques plenes és quelcom que tenim present, però potser pensem que això ho poden fer quan surten a fora, a la muntanya, al camp, però... i del carrer, de la ciutat? ¿Què porten els nens a l'escola?

Potser porten, entre altres moltes coses, la línia de metro blava, o verda, o el groc i negre del taxi, o el soroll de l'ambulància, o bé els espetecs de la moto que algú engegava... Tot això són estímuls que arriben als nens a través dels sentits.

Davant d'aquesta reflexió, a l'escola ens plantejem la sortida a la ciutat a partir de l'entorn més pròxim (barri de l'escola) per conèixer —i aquí conèixer vol dir interpretar—, tots aquests estímuls, i recollir tot allò que els sentits ens diuen.

Així vàrem organitzar una setmana de recollida d'informació sensorial que després va donar lloc a un treball d'elaboració per tal d'assimilar i interpretar tot allò que havíem recollit. Aquesta experiència la vàrem dur a terme amb tots els nens de Parvulari i Cicle Inicial (3-8).

Ens vàrem proposar treballar amb tots els sentits i ho férem de la següent manera.

El tacte

Per treballar aquest sentit vam plantejar la recollida de les textures que hi poden haver a la ciutat.

Per fer-ho, en sortir al carrer, vàrem fer notar als nens aquestes textures: hi van caminar descalços, les van tocar amb les mans, quan higiènicament era possible, i

després els vam ensenyar a reproduir-los amb papers i ceres dures. Aquest darrer treball va ser màgic. Els nens quedaven bocabadats en veure sortir al paper el dibuix del terra, les lletres de les tapadores de les clavagueres, les matrícules dels cotxes...

A l'escola s'exposen les textures i recordem on les hem trobat; després es representen amb altres materials: fang, plastelina, serradures, sorra i pega, paper cargolat,... i segons les edats, dibuixades, pintades, amb ceres o llapis.

La vista

Per mitjà del sentit de la vista recollim gran part de la informació. Per treballar amb els ulls vàrem sortir amb la següent consigna: observar les formes, els colors, els codis.

Tot fent una passejada ens aturàvem a reconèixer senyals, associàvem colors amb la nostra roba, i així els anàvem interpretant.

Els nens, sense saber llegir, sabien on deia *hospital*, on es podia aparcar i on no, de quin dia a quin dia, què significa un triangle groc a terra, que la creu vermella ens deia que hi havia una farmàcia a prop,...

D'aquesta sortida, en vàrem fer diapositives que poden servir per a un treball posterior.

També, amb fotografies de revistes es pot anar treballant la generalització i l'abstracció fins a arribar a associar colors sense formes concretes amb els elements que els tenen: groc i negre = taxi, vermell = autobús, farmàcia..., els triangles vermells amb el senyal de perill..., la P amb un lloc per aparcar...

L'oïda

A la mateixa passejada vàrem aprofitar per treballar l'oïda tot buscant zones de diferent grau de soroll. L'escola és a prop del

Parc Güell i podem gaudir d'espais poc sorollosos on se senten els ocells... i també zones de molt de trànsit plenes de soroll.

Els nens, amb els ulls tancats, intentaven esbrinar i discriminar quin element els produïa: ara passa un autobús, ara una moto, ara hi ha un embús, perquè tothom toca la botzina.

Vàrem enregistrar alguns d'aquests sorolls per poder-los treballar, i després vam fer reconeixements, a l'escola.

Un següent pas seria intentar reproduir aquests sorolls amb onomatopeies orals i amb els més grans arribar a fer-ne la transcripció.

L'olfacte i el gust

Per treballar aquests dos sentits vàrem anar al mercat. Allà es tractava de reconèixer les parades «ensumant», tot fent grups on algú tenia els ulls tapats i la resta el dirigia davant d'una parada i on calia d'endevinar què s'hi venia.

També vàrem comprar algunes coses i a moltes parades, els botiguers, assabentats del joc, donaven a tastar quelcom als nens.

Després a l'escola vàrem continuar discriminant olors i gustos, procurant que els nens fessin observacions personals dient si eren agradables o no, i introduint vocabulari per diferenciar-los.

També es va aprofitar el camí d'anada i de tornada per reconèixer olors: les dels contenidors, del garatge,...

Per a recollir tots els aspectes treballats es pot anar elaborant un mural on es vagin introduint totes les informacions i concrecions: les textures configurarien les cases i els carrers, hi afegiríem després els colors i les formes i també les onomatopeies dels sorolls, i, per introduir el gust i l'olfacte, les

botigues i els elements que reconeixem per aquests sentits.

La valoració del treball ens va fer veure que potser hem ensenyat poc de nou, però els hem ajudat a utilitzar els sentits per recollir tota la informació possible de manera que sentin la importància de cada un dels sentits i coneguin millor la seva ciutat. D'altra banda el treball va ser divertit i això és important, ja que hem de pretendre que els nens que viuen a la ciutat, en gaudeixin i així la sentin seva amb tot el que això pot comportar de positiu.

També els mestres vàrem descobrir gran quantitat de possibilitats de treball sensorial des d'un punt de vista diferent, ja que sovint treballem l'educació sensorial a través de materials especialitzats, però poc connectats amb la realitat i descurem aquest bagatge que tenim al nostre abast.

Per aconseguir-ho només cal obrir la porta de l'escola i sortir, i no tant sols a «treure el nas»; és millor sortir del tot i deixar-nos impregnar per les sensacions que la ciutat ens ofereix.

Montserrat Riera

Coordinadora de Parvulari i Cicle Inicial de la Escola Heidi del Turó del Cargol.

UN TREBALL DE GEGANTS

«Quan els gegants passen tot cofois, ballant al compàs del so de les gralles, els infants, a coll-i-be dels pares, imaginin un món ple de fantasies...»

El món dels gegants i la mitologia

Ja des de molt antic han existit dins de la imaginació dels homes les llegendes de gegants.

Aquests eren uns éssers fabulosos d'una estatura i d'una força enormes. Les primeres notícies que en tenim provenen de la mitologia grega. Aquests éssers no posseïen la immortalitat, tot i que eren d'origen diví.

Entre els més coneguts podem destacar el ciclop Polifem, que va ser vençut per Ulisses. També a les Sagrades Escripures hi trobem adaptades aquest tipus de llegendes. Com a exemple més representatiu podem posar el de Goliat, que va ser vençut per David amb l'ajuda d'una fona.

Actualment, a les escoles no es treballa massa aquest món de la mitologia, de manera que es perden tota una sèrie de possibilitats que ens poden ajudar més endavant a fer entendre la història antiga, alhora que desperten la imaginació dels nens.

Molt sovint comencem a explicar-los fets de la història des de ben petits, sense haver treballat abans el concepte abstracte del «passat». Aquest fet fa que els nens es perdin enmig de dades i noms sense poder entendre el significat d'aquestes dades i aquests noms.

És important que el nen, quan estudiï la història, pugui imaginar-se com i on passaven aquests fets que li estem explicant. Com anaven vestits, com eren les seves cases, de què vivien, amb què s'entretenien, etc.

Són preguntes que moltes vegades queden a l'aire.

La mitologia juga amb dos aspectes molt importants:

Primer: amb la imaginació del nen, ja que explica coses que surten fora de les situacions normals que ell acostuma a viure.

Segon: amb la idea de passat, ja que aquestes llegendes van esdevenir en un altre moment i en una altra època.

Els gegants a les festes populars

De totes aquestes llegendes mitològiques que hem anomenat, ens n'ha quedat una reminiscència en els gegants i caps grossos que a les festes majors surten a voleiar pels carrers dels nostres pobles i ciutats.

Aquests gegants varen començar a sortir arran de les processons religioses de la Festa del Corpus, en les quals es feien representacions simbòliques de les Sagrades Escripures. Per tant, quasi podem dir que els actuals gegants són descendents directes d'en Goliat.

A través del temps aquest Goliat va anar sofrint transfiguracions: de cabdill moro a personatge històric i llegendari, fins a adaptar-se a una vestidura que li esqueïa. Així sí, sempre conservà el seu posat greu i majestuós que feia respecte a la gent senzilla i basarda a les criatures.

Amb el temps es va creure convenient donar una companya al gegant. El primer a re-

bre-la sembla que fou el gegant de la ciutat de Barcelona. Això sembla que passà cap al segle XVIII.

Antics gegants de la ciutat

A partir d'aquí els gegants es convertiren en una mostra de festa. Com a curiositat cal esmentar el fet que les gegantes anaven vestides a la moda, tenint en compte la tradició en el vestir de les dones de l'alta societat.

Actualment s'està tornant a recuperar la tradició gegantera que durant una època bastant llarga s'havia perdut. Els gegants d'ara, però, conserven la seva fesomia i indumentària originàries.

Treballem amb els gegants

Com ja hem esbossat, es poden treballar bastants aspectes utilitzant els gegants com a eina didàctica.

Voldríem, però, descriure algunes possibilitats que creiem podrien ser bones maneres de despertar la imaginació dels nens, al-

hora que treballen (en aquest cas) la història de Barcelona.

A) Treballar els costums i el folklore propis de la ciutat.

Al començament del curs escolar, per la Mercè (el dia 24 de setembre) Barcelona celebra la seva Festa Major i dins dels actes programats sempre n'hi ha dos en què participen els gegants. En primer lloc hi ha el del matí del dia de la Mercè, a la Plaça Sant Jaume, on s'apleguen els gegants dels diferents barris de la ciutat. A la tarda s'ajunten amb la resta de gegants vinguts de diferents poblacions de Catalunya. A partir d'aquí es podria parlar de la festa i del paper que hi tenen els gegants, separant les coses fetes pels nens de les fetes pels adults.

Es pot parlar també de per què els gegants es fan en hores que els nens poden assistir-hi; de la vestimenta que fan servir; dels carrers per on passejaran; de quins barris són els gegants; de quins altres actes es celebren per als nens; etc.

B) Es pot treballar també l'aspecte de qui els construeix o els arregla, ón es guarden i qui són els encarregats de portar-los.

Dins d'aquest treball es pot parlar del Carrer dels Gegants. En aquests carrer hi havia hagut una casa de l'Ajuntament on es guardaven els entremesos i els gegants de la ciutat. A més a més, aquest magatzem servia per a guardar altres mals endreços de la ciutat. També es pot ressenyar que fou el centre de treball dels fanalers de Barcelona i que fou aquí on es guarda la primera bomba contra incendis que adquirí la ciutat. Aquest edifici era el que tenia la portalada més alta de tota la ciutat (la raó és evident).

C) Una altra manera d'aprofitar els gegants pot ser el fet de començar a estudiar la història pròpia d'un barri, un poble o una ciutat a través d'aquests éssers de cartrópedra.

Aquest és pròpiament l'aspecte per al qual nosaltres els utilitzàrem.

L'escola i el barri

Aquest treball el vàrem realitzar amb els nens i nenes de cinquè de l'Escola Municipal Patronat Domènec. La nostra escola és situada dins del barri de Gràcia i des de fa uns anys estem intentant obrir-la al màxim a la vida i costums de l'ex-vila. En aquest sentit és bo de destacar el fet de sentir-nos en aquests moments molt integrats al barri. Contínuament i dins de les nostres possibilitats participem en actes, festes populars, exposicions, etc. que s'hi organitzen.

Un treball concret: els gegants de Gràcia

El fet de realitzar aquest treball fou per pura casualitat. Un bon dia, fent una visita a la seu de l'Ajuntament per veure una exposició, ens vàrem adonar que en un racó hi havien exposats els dos gegants propietat de la vila de Gràcia: En Pau i la Llibertat.

Aquest descobriment va fer que en parléssim i que a poc a poc ens anés interessant el món dels gegants.

Podem ressenyar que vàrem tenir ple accés als gegants i que per part de l'Anna Busquets, de l'Ajuntament, vàrem tenir força informació relativa a aquests gegants.

En veure l'interès despertat per aquest descobriment, vàrem decidir realitzar un treball molt més profund i organitzat.

Els objectius que ens fixàrem foren:

- Fer un estudi de la història de Gràcia.
- Veure quines són les festes que se celebren a Gràcia i descobrir com varen néixer.
- Treballar quina és la incidència d'aquestes festes i quin coneixement té la gent sobre els gegants.
- Buscar dades curioses referents als gegants.
- Recopilar dades referents als gegants de Gràcia i reconstruir-ne la història.
- Estudiar la feina d'un artesà a partir d'un

ofici ben curiós: el constructor de gegants.

- Per últim vàrem construir un gegant (una mica més petit que el real), còpia d'en Pau.

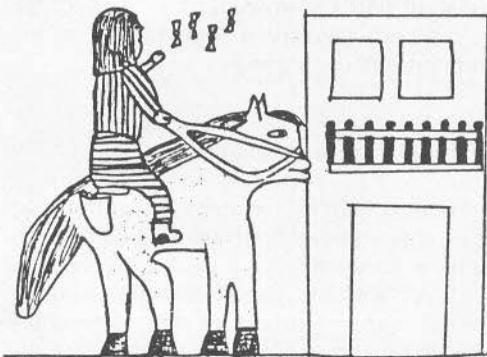
L'estudi de la història de Gràcia

En aquest apartat vàrem treballar la formació de la vila de Gràcia i els seus límits geogràfics. Buscàrem informació sobre les feines que es realitzaven en aquella època; de com eren els camins i els transports que la unien amb Barcelona, de com s'urbanitzà. Finalment vàrem parlar de com a poc a poc la ciutat s'aproximà fins arribar a annexonar la vila com un barri més de Barcelona.

Les festes de Gràcia

Gràcia té dues grans festes. D'una banda Sant Medir (actualment se celebra el tres de març), i de l'altra la Festa Major (el setze d'agost). Tractarem del perquè i el com se celebren actualment i estudiarem les històries que varen fer possible el naixement d'aquestes dues festes.

SANT MEDIR

Una enquesta sobre les festes

En general tots coneixíem aquestes dues festes, però ens quedava la recança de si els habitants de Gràcia les coneixien. Per això

vàrem pensar que seria útil i fins i tot divertit fer una enquesta sobre el que la gent pensava dels gegants.

Les preguntes plantejades foren:

Enquesta sobre els gegants de la Vila de Gràcia.

Quants anys fa que viu a Gràcia? _____ NO HI VIU

Sap com es diuen els gegants de Gràcia? _____

Sap cuants anys fa que tenim els gegants de Gràcia? _____

Quins dels dos gegants li agrada més? FAU - LLIBERTAT

A vist als gegants de Gràcia en alguna festa? _____

A quines? _____

Quins gegant li agraden més, els de Barcelona o els de Gràcia?

BARCELONA

GRÀCIA

Li agradaria portar un gegant? _____

Que opina de les festes que es fan a Gràcia?

Quines li agraden més?

HOME.....

DONA.....

GRAN.....

ADULT.....

JOVE.....

Els resultats, per a fer-los més entenedors, els vàrem representar en gràfiques de barres, menys la pregunta 10 que, com que eren opinions, vàrem escollir les més representatives.

També dins d'aquest apartat de recollida d'informació trobarem interessant fer una entrevista a l'Anna Busquets, que fou una de les persones que feren possible que els gegants naixessin.

Aquesta entrevista fou plantejada i realitzada pels nens.

Anècdotes dels gegants

Mentre buscàvem informació relativa als gegants, ens vàrem trobar amb una sèrie de curiositats referents a tots els gegants i vàrem pensar que seria curiós incloure-les dins del treball.

Aquestes curiositats eren referències al seu pes, alçada, preu, història, etc.

Els gegants de Gràcia

Aquesta fou la part més important del treball, perquè hi tractàrem la història dels gegants. Vàrem buscar qui i quan els havia construït. Un cop això trobat, vàrem parlar

de com s'havien escollit els noms, ja que en aquest cas foren els nens de tot el barri els que decidiren com s'havien d'anomenar, a través d'unes votacions fetes a les escoles i a partir de diversos noms relacionats amb la vila que havien estat proposats. Els noms que sortiren foren Pau i Llibertat.

Més endavant es decidí batejar-los públicament i donar-los una història pròpia, ja que tots els gegants la tenen.

Estudiarem també que volien dir aquests dos noms i a qui representaven.

El procés de construcció: visitem un artesà

Mentre realitzàvem el treball, vàrem tenir la possibilitat d'anar a visitar el senyor Domènec Umbert.

El senyor Umbert es dedica des de fa temps a construir i a arreglar gegants i caps

DADES ANECDÒTIQUES

Abans els gegants mesuraven uns 5 metres. Actualment degut als fils elèctrics i de telèfons fan uns 3 metres mes o menys.

Abans es canviaven les robes bastant sovint i se'ls vestia a la moda de l'època.

Els gegants abans pesaven uns 500 Kilos. Actualment es poden fer que pesin uns 40 Kilos.

Les persones que porten els gegants s'anomenen "colla de geganters".

Per a construir un gegant es tarda entre tres i quatre mesos.

Una parella de gegants poden costar al voltant de les 900.000 pessetes.

Tots els gegants són batejats i se'ls dona una història pròpia.

grossos de cartró d'una manera artesanal. A aquesta feina, hi ha molt poca gent que s'hi dediqui i ell és dels més bons.

En aquesta visita al seu taller vàrem poder veure quin és el procés de construcció de cadascuna de les parts d'un gegant. També es parlà dels materials i de les eines que feia servir. Aquesta visita fou potser el que més els agradà del treball, ja que vàrem poder entrar dins d'un món meravellós.

Un taller ple de caps, mans, cossos de mides fantàstiques, de personatges que semblaven sortits d'un conte, i que després d'un determinat procés es convertiren en gegants, caps grossos, màscares, ...

La construcció d'un gegant

Paral·lelament a tota aquesta feina i dins de l'àrea de plàstica, vàrem anar construint una còpia bastant exacta (però en una mida una mica més petita) d'en Pau, el gegant de Gràcia.

Els materials utilitzats foren materials amb els quals els nens estaven una mica familiaritzats. Tot el procés de construcció d'en Pau fou fotografiat pels nens, que a més a més anotaven els passos que se seguien.

Valoracions

A l'hora de valorar la feina feta vàrem considerar en primer lloc allò que el treball havia significat per a ells.

Vàrem veure que els nens havien descobert moltes coses relacionades amb Gràcia que mai per si sols no haguessin conegut.

Aquest fet els ha portat al lloc on viuen. Pensem que ara els nens se senten molt més integrats que abans en el seu barri. Hem aconseguit que coneguïn i estimin una cosa que han arribat a considerar com a pròpia.

Per una altra banda, i des d'un punt de vista escolar, han après diverses tècniques noves de com treballar les dades i fins i tot els materials. Han après a fer enquestes, entrevistes, a buscar informació, a extreure dades importants de documents, a construir a partir d'uns materials una còpia d'un gegant.

Pensem, en conclusió, que el treball ha estat força profitós i interessant.

Quim Martínez

Josep M. Sorribas

Escola Municipal Patronat Domènec

Bibliografia

CURET, F.; ANGLADA, Lola, *Visions barcelonines, IV, Costums, festes i solemnitats*, Ed. Altafulla, Barcelona 1983.

AMADES, Joan, *Històries i llegendes de Barcelona*, Ed. 62, Barcelona 1984.

Calendari de festes i tradicions, Quaderns de divulgació cultural, Ajuntament de Barcelona, 1980.

«Cavall Fort», núm. 580 (setembre 1986), p. 7-9.
La Guia de Gràcia, Editat per Carrer Gran, 1983-1984.

La Vila de Gràcia (Origen i formació d'un poble), Museu d'Història de Barcelona.

PRIMER DICIONARI

9.232

Entrades rigorosament
seleccionades

13.038

Definicions

3.806

Sentits especialitzats,
sentits figurats, frases
fetes i expressions

1.002

Dibuixos

32

Pàgines a tot color

◆
Un diccionari a l'abast
dels alumnes
de 8 a 12 anys

▲
Un diccionari que
s'entén, amb definicions
clares i precises,
acompanyades
d'exemples que ajuden a
comprendre els sentits de
les paraules

●
Una eina indispensable
tant a casa com a l'escola

**EUMO
EDITORIAL**
ESTUDIS UNIVERSITARIS DE VIC

LA JARDINERIA COM A EINA DIDÀCTICA

Si s'entén la jardineria com una activitat que realitza l'home i que té com a objectiu fer i mantenir espais ordenats, bonics i agradables mitjançant la utilització de les plantes com a element principal, aquesta activitat pot ser utilitzada a l'escola com a eina didàctica. D'una banda per cobrir un conjunt d'objectius programàtics, bàsicament de Ciències Naturals i Socials i, de l'altra, com a element globalitzador d'aspectes educacionals de l'infant, com poden ser el gust, l'estètica, el respecte pels béns de la col·lectivitat, etc.

Amb la jardineria també es pot ajudar els alumnes a descobrir i apreciar el que representen els espais verds a la ciutat i quins són els seus avantatges, atès que la natura es troba més o menys allunyada del centre.

Finalment, la realització d'aquesta activitat permet donar a conèixer als alumnes l'ofici de *jardiner* i totes aquelles feines que són necessàries per a fer i mantenir els jardins i/o parcs d'una ciutat.

Propostes de treball per fer a l'escola

Les activitats que es proposen a continuació poden adaptar-se a qualsevol cicle, tenint en compte el grau de dificultat que presenten.

Cada activitat es pot fer independentment una de l'altra, o bé es poden anar desenvolupant de manera que la realització d'una condueixi a l'altra:

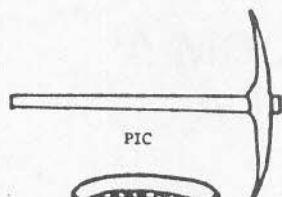
1. Taller de jardineria. Construcció d'un jardí a l'escola.
2. Coneixement i estudi dels jardins i parcs de la ciutat.
3. Estudi d'un viver.

1. Taller de jardineria. Construcció d'un jardí a l'escola

Amb aquesta activitat es pretén fer un jardí en un espai més o menys gran de l'escola.

1.1. Procés de construcció del jardí.

- a) Cal escollir un terreny adient per enjardinar.
- b) Estudi de l'orientació i tipus de terra.
- c) Mesurament del terreny i discussió amb els alumnes de com ha de ser el futur jardí.
- d) Aixecament del plànol definitiu del jardí a partir de les diferents propostes que es recullin dels alumnes.
- e) Netejar el terreny d'herbes, pedres, etc.
- f) Picar la terra per airejar-la i abonar-la si cal.
- g) Anivellar i aplanar el terreny donant-li la forma que desitgem.
- h) Marcar amb guix, sobre el terreny, el que s'ha proposat en el plànol. Posar els elements no vegetals.
- i) Elecció de les plantes apropiades i plantació.
- j) Manteniment del jardí: regar, entrecavar, eliminar herbes, podar, neteja general del

EINES

PIC

GARBELL

REGADORA

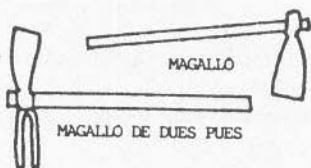
APLANADOR

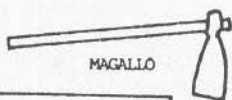
ULETA

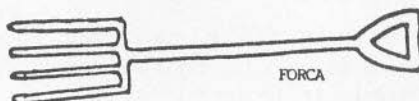
CABAS

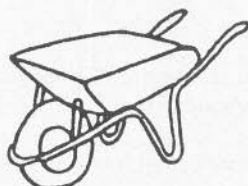
MAGALLO DE DUES PUES

MAGALLO

FORCA

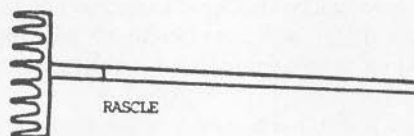
CARRETO

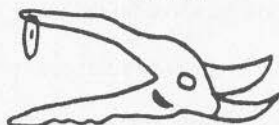
PALA DE REPICAR

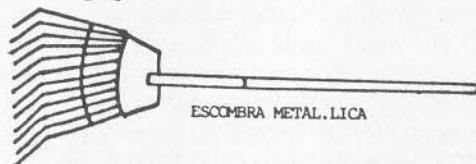
CONTAINER

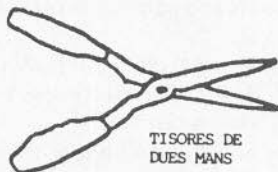
RASCLE

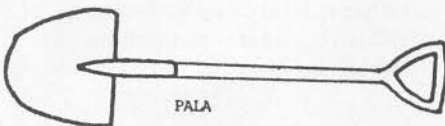
TISORES DE PODAR

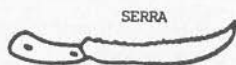
ESCOBRA METAL·LICA

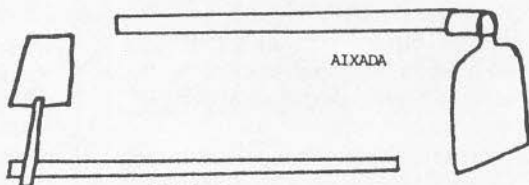
TISORES DE DUES MANS

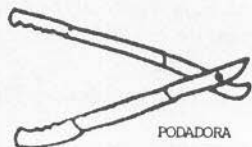
PALA

SERRA

AIXADA

PODADORA

"PIOCHA"

jardí i renovar les plantes de temporada.

— Eines necessàries:

Pics, aixades, magallons, pales, rascles, carretons, escombres metàl·liques, tisores de podar i regadores. (El nombre de cada una d'aquestes eines és en funció de la grandària del terreny i el nombre d'alumnes.)

És interessant portar un diari, on anotar les dates de les sembres, dels esqueixos, de les plantacions, dels tractaments fitosanitaris, de les floracions, de les podes, de les fructificacions (inici, maduresa i final).

1.2. Activitats complementàries a la realització del jardí.

1.2.1. En jardineria s'utilitzen diferents tipus de terres: sauló, torba, terra vegetal, terra volcànica, fems i perlita.

A partir de l'observació directa de cada una d'aquestes terres per part dels alumnes es pot fer un estudi pràctic de les diferents característiques que presenten: permeabilitat, textura, color, etc.

1.2.2. Reproducció de les plantes. Els sistemes de producció de plantes que es poden

utilitzar fàcilment a l'escola són: sembres, esqueixos i divisió de mata.

— Sembres:

Material necessari: safata de pòrex, terra volcànica, barreja de terres: (50% sorra, 50% torba), llavors.

Eines: Aplanador, garbell, cabàs

Procediment:

1. Foradar el fons de la safata per al drenatge.
2. Posar una capa de terra volcànica.
3. Afegir la barreja de terres un cop garbellada.
4. Pitjar amb l'aplanador.
5. Sembrar força llavors per safata.
6. Cobrir amb sorra garbellada.
7. Regar per immersió.

— Esqueixos:

Material necessari: safata de pòrex, terra volcànica, barreja de terres: (40% torba, 40% perlita, 20% sorra).

Eines: Tisores, cabàs, regadora, aplanador

Procediment:

1. Posar una capa de terra volcànica després d'haver foradat el fons de la safata.
2. Barreja de terres.

MOSTRA DE TERRES	TEMPS	VOLUM D'AIGUA TIRADA	VOLUM D'AIGUA RECOLLIDA	VOLUM D'AIGUA RETINGUDA	OBSERVACIONS

1. Quina de les mostres és més permeable?
2. Quina de les mostres és menys permeable?

3. Pitjar amb l'aplanador i regar.
4. Tallar els esqueixos (aprox. d'uns 7 cm.)
5. Preparar-los: la base de l'esqueix es neteja de fulles, normalment es deixen 4 nusos.
6. Plantar els esqueixos de manera que 4 nusos quedin sota terra. Regar-ho.

— Divisió de mata:

Material necessari: testos, barreja de terres per plantar, plantes.

Eines: tisores, regadores.

Procediment:

1. Escollir les plantes de les quals es farà la divisió.
2. Treure'n una del test i dividir-la.
3. Plantar cada mata en un test.
4. Regar.

2. Coneixement i estudi dels jardins i parcs de la ciutat

Els parcs ofereixen molts recursos de treball i estudi per als alumnes. A continuació se'n presenten alguns.

- 2.1. Diferenciació entre un espai verd ordenat (jardí) i un espai verd natural, espontani.
- 2.2. Estudi dels diferents elements vius i no vius que configuren un parc: grup de flor, gespa, arbrat, camins, places, escultures, etc.

- 2.3. Funcionalitat dels parcs i jardins com a llocs d'esbarjo, estètics, aïllats i també com a pulmons de les grans ciutats.
- 2.4. Inventari de les feines que cal fer per mantenir el jardí segons cada estació de l'any.
- 2.5. Estudis de classificació de plantes.
- 2.6. Segons la situació del parc, es poden fer treballs d'orientació de la ciutat.

Nota: Alguns ajuntaments treuen publicat material de tipus informatiu didàctic sobre els parcs de la seva població.

3. Estudi d'un viver

La visita a un viver es pot incloure i realitzar tant en el cas de fer un taller de jardineria com en l'estudi d'un parc.

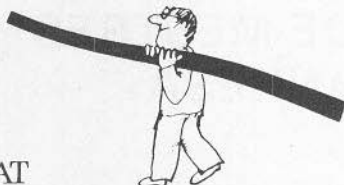
Els vivers són els llocs on es reproduïxen i creïxen les plantes que posteriorment aniran als parcs i jardins.

Algunes de les activitats que s'hi poden fer són:

- 3.1. Conèixer les diferents instal·lacions que hi ha en un viver: hivernacles, umbracles, zones de contenidors, camps de conreu, etc.
- 3.2. Estudi dels diferents sistemes de producció vegetal: sembres, esqueixos, divisió de mata, empelts, cultiu «in vitro», cultiu hidropònic.
- 3.3. Estudi i classificació dels diferents tipus de plantes: arbres, arbusts, enfiladisses, aromàtiques, d'interior, vivaces i anuals.
- 3.4. Conèixer els sistemes de regs utilitzats en un viver: per mànega, aspersió, oscil·lant, immersió, etc.
- 3.5. Identificació i reconeixement d'eines que s'utilitzen i estudi dels diferents tipus de terres.

Mariona Bru

Escola-Viver Castell de Sant Fois

INAUGURACIÓ DE LA BIBLIOTECA ROSA SENSAT

El dia 23 de març, l'Associació es va vestir de gala per celebrar un esdeveniment que ens va omplir de goig a tots plegats: la inauguració del nou local de la biblioteca.

Des de feia molt de temps, sabíem que l'espai on estava situada la biblioteca no reunia moltes de les condicions mínimes que un local d'aquesta classe ha de tenir i més si vol oferir un servei de qualitat.

Vam tenir l'oportunitat de llogar la planta baixa del costat de Rosa Sensat i redistribuir aquest nou espai juntament amb l'antiga "quadra".

La Fundació Artur Martorell, que vetlla perquè l'Associació pugui fer realitat els nostres projectes, va fer també seva aquesta iniciativa des del primer moment.

Però érem molt conscients que havíem de demanar l'ajuda de les institucions públiques i privades del nostre país, perquè amb els nostres recursos ordinaris ens era impossible assumir aquest projecte. Tant l'Ajuntament de Barcelona, com la Generalitat de Catalunya, la Diputació de Barcelona, la Caixa d'Estalvis de Catalunya i nombrosos socis i col·laboradors de la Fundació han ajudat a portar-lo a terme.

En l'acte d'inauguració van prendre la paraula Antoni M. Badia i Margarit, president de la Fundació Artur Martorell, Jaume Cela, president de l'Associació de Mestres Rosa Sensat, i Marta Mata, de l'equip fundador de Rosa Sensat i regidora d'Educació de l'Ajuntament de Barcelona, que va parlar sobre "La biblioteca, per als mestres". Va cloure l'acte Manuel Royes, president de la Diputació de Barcelona.

L'Alcalde de Barcelona, Pasqual Maragall i els Consellers de Cultura i Ensenyament, Joaquim Ferrer i Joan Guitart van excusar l'assistència a l'acte i van delegar Marta Mata, Josep Margalef, secretari general de la Conselleria d'Ensenyament i Carme Camps, cap del Servei de Biblioteques de la Generalitat de Catalunya, respectivament.

A la mesa també hi havia Concepció Martínez, cap del servei de la Biblioteca Rosa Sensat.

La nova biblioteca estava plena de gom a gom.

Realitzacions com aquesta ens encoratgen a tots plegats a continuar treballant per la millora de la qualitat de l'educació.

L'ESCOLA DE MESTRES DE MANRESA

L'Escola de Mestres de Manresa té la voluntat de ser un centre aglutinador de la formació inicial i permanent dels professionals de l'ensenyament de la comarca del Bages.

Història del centre

L'Escola de Magisteri de Manresa neix el juliol del 1977 quan uns quants alumnes i un professor de l'Escola de Mestres Sant Cugat, residents a Manresa, proposen a la direcció del centre i al rectorat de la UAB la creació d'una unitat docent a Manresa, donat que existien més de 100 alumnes que cada curs iniciaven els estudis de Formació del Professorat d'EGB a Bellaterra i l'escola, en aquells moments, no tenia espai per a encabir-los. El Sr. Laporte, aleshores Rector, juntament amb la Sra. Pilar Benejam, en aquell moment Vice-rectora d'Escoles Universitàries, donaren el consentiment oral d'iniciar un primer curs a Manresa, finançat pels alumnes i depenent a tots els efectes acadèmics de l'Escola de Mestres Sant Cugat.

És així com any rera any l'Escola de Manresa ha anat impartint el primer curs amb un equip de professors finançats pels alumnes i paral·lelament ha anat cercant els camins legals per aconseguir ser un centre adscrit a la Universitat Autònoma de Barcelona. Ja el mateix curs 1977-78 es crea una comissió gestora que havia de vetllar per la legalització del centre, de la qual formaven part diverses personalitats, en representació d'entitats significatives de la ciutat (Càmbra de Comerç, Associacions de Pares dels

Instituts de Batxillerat, Caixa d'Estalvis de Manresa, entre altres).

Per descomptat que en tot moment els diferents consistoris que han anat ocupant l'Ajuntament de Manresa han donat suport a la proposta en tots els sentits, econòmic, de gestió, etc. L'any 1979 ja es féu arribar la primera proposta de creació del centre a la Junta de Govern de la Universitat, la qual va remetre la decisió a altres instàncies. Aleshores era el Ministeri d'Educació i Ciència qui s'havia de pronunciar al respecte. El buit legal en què es trobava l'ensenyament universitari motivà l'ajornament de la decisió; s'esperaven els traspassos en matèria universitària a la Generalitat, s'esperava l'aprovació dels Estatuts de la Universitat, s'esperava que aparegués el decret que regulés el règim d'adscripció de centres a les universitats públiques, s'esperava...

Una vegada definit el marc legal i amb el suport de totes les entitats, partits, associacions i ajuntaments de Manresa i comarca, s'adreçà de nou la petició a la Universitat i a la Generalitat. La resposta fou clara: *una Escola Universitària Pública, no*.

Després de debatre molt en el si de l'escola si valia la pena crear un centre privat, s'acceptà la proposta com a mal menor, però amb l'interès de buscar una sortida legal que comprometés al màxim diferents entitats públiques. Es feren gestions des de l'Ajuntament de Manresa per comprometre la Diputació Provincial de Barcelona i algunes Caixes d'Estalvis; finalment la proposta es concretà en la creació d'una Fundació Privada presidida per l'Alcalde de l'Ajuntament de Manresa i amb la participació, en el Pa-

tronat que ha de regir la Fundació Universitària del Bages, de tres membres de la UAB, tres membres de l'Ajuntament de Manresa, tres membres en representació de professors i alumnes de l'Escola, dos membres en representació dels ajuntaments de la comarca del Bages i un representant de la Caixa d'Estalvis de Manresa.

Cal dir que el Conseller d'Ensenyament Sr. Joan Guitart no sols ha estat en tot moment informat de totes les gestions realitzades —tant per part de l'Ajuntament com de la mateixa escola— sinó que, a més, sempre ha donat suport a aquesta iniciativa, entesa com la via millor per aconseguir ser una Escola adscrita a la Universitat.

El 30 de gener del 1987 queda inscrita en el registre de fundacions la Fundació Privada catalogada de docent amb el nom de Fundació Universitària del Bages. Arribar fins aquí no ha estat fàcil, donat que el Departament de Fundacions de la Generalitat ha requerit tot un seguit de condicions: redacció d'uns Estatuts (que han estat aprovats i per tant acceptats per tots els membres del Patronat), redacció d'un Reglament de Règim Intern del Centre, una aportació econòmica de béns mobles i immobles, la formalització davant de notari de la creació per part dels socis fundadors (els actuals treballadors del centre) de la Fundació, i l'acceptació de càrrecs de tots els membres del Patronat, etc. Posteriorment es signà el Conveni de col·laboració acadèmica amb la Universitat i s'aprovà el Reglament que ha de regir les relacions entre l'Escola de Mestres Sant Cugat i l'Escola de Mestres de Manresa.

Finalment la Junta de Govern i el Consell Social de la Universitat aprovaren l'adscripció del centre a la Universitat Autònoma de Barcelona.

Calen aleshores dos passos finals per aconseguir fer realitat la creació del centre: que la Direcció General d'Universitats trameti la documentació, enviada des de la Universitat, a la comissió acadèmica del «Consejo de Universidades», perquè informi fa-

vorablement del projecte, i que el Consell Executiu de la Generalitat aprovi el Decret de creació de l'Escola de Mestres de Manresa adscrita a la Universitat Autònoma de Barcelona.

Aquests dos passos finals, responsabilitat de la Generalitat des del dia 22 de juliol del 1987, data en què va ser tramesa la documentació a la Direcció General d'Universitats, no s'han realitzat.

Les raons no s'entenen i han sorprès propis i estranys. Des del 1977 s'ha estat seguint un camí ple de paranys legals, polítics, acadèmics, burocràtics, etc. Finalment la proposta semblava acceptada per totes les parts implicades, i la Generalitat ha aturat el procés.

La lentitud a què qualsevol procés burocràtic obliga ha estat utilitzada per l'administració com a argument en contra de la proposta. La seva raó més clara és que els informes tècnics diuen que no calen tants titulats en Formació del Professorat d'EGB.

Sembla que mentre no varii l'actual accés a la Universitat, la solució no passa per obrir o tancar més o menys centres. El que és clar és que a les comarques del Bages, el Berguedà i el Solsonès encara hi ha de 70 a 100 joves que volen estudiar per mestre cada any, i que si no ho poden fer a Manresa ho hauran de fer a un altre lloc (salvant, això sí, el desavantatge que suposa viure en una comarca on hi ha poques o gairebé cap escola privada per aconseguir una mitjana de BUP i COU alt i poder accedir als estudis desitjats).

Les raons per continuar fent formació inicial són clares. A més, no cal dir que la formació permanent i fins i tot inicial dels mestres en actiu és prou necessària.

Activitats de l'Escola

Durant els onze anys de funcionament del centre l'activitat desenvolupada ha estat nombrosa i en tres fronts diferents:

1. Docència del primer curs de Magiste-

Quadre 1. Procedència dels alumnes.

	Manresa	Resta Bages	Berguedà	Solsonès	Anoia	Altres	TOTAL
CURS							
1977-78	44	37	3	—	2	1	87
1978-79	51	30	—	2	2	1	86
1979-80	41	23	2	3	4	1	74
1980-81	46	21	12	—	13	1	93
1981-82	56	39	8	4	4	2	113
1982-83	33	43	9	3	8	5	101
1983-84	25	30	9	1	1	1	67
1984-85	38	33	4	1	1	—	77
1985-86	39	25	6	1	1	2	74
1986-87	24	13	2	—	3	1	43
1987-88	17	12	3	1	—	1	34

ri a onze promocions amb alumnes procedents de les comarques del Bages, el Berguedà, el Solsonès i l'Anoia, que posteriorment passen a cursar els dos cursos d'especialitat a l'Escola de Mestres de Bellaterra.

2. Activitats de caràcter pedagògic amb ressò comarcal que s'han anat realitzant des del 1977 fins ara:

S'han muntat exposicions com: «L'Escola d'ahir», «El llibre infantil en català», «Apropament a Picasso», totes elles muntades amb material realitzat pels alumnes. Altres han estat coordinades per l'Escola com: «Materials per a l'aprenentatge de la lectoescriptura», «Vida i obra de Pompeu Fabra», «Flos i Calcat i la seva obra», etc...

L'Escola ha participat en tres ocasions en la mostra de teatre escolar posant en escena representacions per a nens com: «La revolta dels animals», «La Sal», «Unes ulleres per a veure-hi». Així mateix ha organitzat diverses taules rodones, conferències, debats, etc... entorn de l'escola d'avui i la formació del mestre.

En el marc de la mateixa escola i dirigit als alumnes de primer curs cada any es realitzen una sèrie d'activitats encaminades a fer conèixer els diferents serveis i recursos que pot oferir la comarca al mestre d'avui.

3. Dinamització de l'activitat de formació permanent dels ensenyants de la comarca.

L'edifici on ara es troba l'escola va ser construït per ser escola d'EGB, però atès que en el barri no era necessària, s'hi allotjà l'Escola de Magisteri i posteriorment hi ha anat naixent tot un seguit de serveis i entitats lligades a ella i que han configurat el centre de reciclatge i formació inicial i permanent dels mestres així com el lloc de trobada, de treball i servei que els ensenyants necessiten.

Aquest esforç no ha estat en va, ja que després d'onze anys podem dir que existeixen al Bages:

- L'Oficina Gestora d'Ensenyament
- El Centre de Recursos Pedagògics.
- La Delegació de l'ICE de la UAB dels Cursos de Reciclatge de Català.
- L'Equip d'Assessorament Psicopedagògic.
- L'Aplec de Mestres del Bages.

Totes aquestes entitats, a l'empara de l'Escola han anat realitzant la seva tasca recolzada en la «Biblioteca Pere Vergés», oberta al públic des del curs 1982-83 i que compta amb gairebé 6.000 volums a més de les col·leccions completes de totes les revistes

especialitzades i que és un servei comú a totes les entitats. Des de fa tres cursos s'ha portat a terme també un Pla Unitari de Formació Permanent d'ensenyants en el qual, a més de les entitats abans esmentades, hi participa la Inspecció d'EGB, el Grup de mestres d'Escoles Bressol, l'Ajuntament de Manresa, el Col·legi de Doctors i Llicenciats i l'ICE de la Universitat Autònoma de Barcelona.

La comarca està rebent mestres que han iniciat la seva formació a Manresa i que en coneixen els recursos i el funcionament. Uns 50 mestres varen poder rebre durant els cursos 1983-85 el curs d'Especialització en Pre-escolar per a mestres en actiu.

L'activitat i la demanda és cada dia creixent, els educadors d'Escoles Bressol (un centenar) desitgen cursar el Pla Especial a Manresa, més d'un centenar d'alumnes es pre-inscriuen cada any per cursar estudis a Manresa, etc...

L'Escola de Mestres de Manresa vol ser el centre aglutinador de les activitats i els serveis dels ensenyants de la comarca i de la seva preparació inicial i permanent. La resposta la té la Generalitat i és urgent.

Josefina Recasens
Coordinadora de l'Escola
de Mestres de Manresa

El Santi i la Nona

Les aventures de **El Santi i la Nona** pretenen ajudar els nens a superar els temors típics de la infància, integrant al seu món fantàstic tot allò que els fa por.

- 36 pàgines • 4 colors • de 3 a 7 anys.
- Guia Didàctica incorporada.

ELS ENSENYANTS: LA PARADOXA FRANCESA

La proximitat de les eleccions del maig del 1988 ha relançat a França el debat sobre l'esdevenidor del sistema educatiu i en particular sobre el lloc i el paper que hi haurien de tenir els ensenyants.

Els efectes de la crisi econòmica, especialment l'atur dels joves, que ha suscitat la qüestió de l'adaptació de les institucions escolars a les exigències del món modern, semblen haver convençut els dirigents polítics, de totes les tendències, de la necessitat de desenvolupar i perfeccionar el sistema d'ensenyament, bo i fent de la formació educativa una de les prioritats dels anys que s'acosten. La persecució d'aquest objectiu ha arribat a ser una exigència econòmica i social per fer front a la crisi de l'ocupació i, alhora, és presentada com una exigència política no mancada, certament, de rerefons electorals. Sigui el que sigui, la necessitat d'un esforç en profit de l'ensenyament ha esdevingut el comú denominador dels projectes polítics esbossats pels partits o per personalitats tant de dretes com d'esquerres. Tots els estudis provisionals i programàtics presentats coincideixen, si més no, en una constatació: l'esdevenidor del sistema educatiu depèn essencialment de l'evolució de la condició dels ensenyants, clau de volta de tota possible reforma.

Ara, cal constatar que en el moment en què s'afirma amb esclat el lloc i el paper dels ensenyants, el seu ofici es debat en una crisi profunda, que no és exclusiva, ben cert, de França, però que pren en aquest país un caràcter nou a causa d'un passat no massa llunyà que havia permès de forjar una tradició de respecte i de valoració social de la funció dels ensenyants.

Constatar que l'ofici d'ensenyant es troba

en crisi mentre que està abocat, segons que sembla, a esdevenir una professió de futur constitueix una gran paradoxa. Interrogar-nos sobre la naturalesa i l'abast de la seva crisi actual a França ens permetra, sens dubte, delimitar millor les seves perspectives de futur.

1. Una professió en crisi

La crisi de l'ofici d'ensenyant es reflecteix en primer lloc en una disminució sensible del nombre de vocacions pedagògiques i es tradueix immediatament en un malestar professional que afecta sobretot els ensenyants de l'ensenyament primari i secundari, als quals limitarem la nostra anàlisi.

La crisi de reclutament és primer que tot una crisi vocacional. Els joves estudiants s'aparten com més va més de les carreres de l'ensenyament, que creuen poc atractives i poc motivadores. Les xifres d'aquests darrers anys ens mostren la desafecció dels joves: el nombre de candidats que es presenten a les oposicions i als exàmens d'ingrés a les Escoles normals pel que fa a mestres o a les oposicions per ser professor de l'ensenyament secundari està en clara disminució, fins al punt que algunes places no es poden cobrir per manca de candidats. Així, per exemple, el 1986, sobre les 5.000 places ofertes a les oposicions de les escoles normals, 742 no van trobar ocupant; la situació encara és més preocupant pel que fa a les oposicions d'accés al professorat de l'ensenyament secundari, en algunes matèries com les matemàtiques, les ciències físiques o les disciplines literàries. Per a l'any

1987, en les oposicions per als professors de matemàtiques i de física, hi havia amb prou feines dos candidats per plaça vacant, la qual cosa, tenint en compte les taxes d'aprovat als exàmens —50% dels presentats es considera un mínim estricte per assegurar la qualitat del reclutament— ha portat a una situació alarmant: sobre més de 1.000 places ofertes en matemàtiques, només s'han reclutat 482 nous professors, i sobre 935 places de física només se n'han reclutat 331.

Per fer front a aquesta veritable «deserció» col·lectiva respecte a la funció docent, s'han adoptat mesures tècniques per pal·liar de manera artificial el problema plantejat. Així, per augmentar el reclutament dels mestres, el Ministeri de l'Educació Nacional ha modificat el 1987 les condicions requerides als candidats per presentar-se a les oposicions. Fins aleshores els candidats, per entrar a les escoles normals, havien de tenir un diploma universitari lliurat després dels dos primers anys d'estudis superiors i tenir almenys 30 anys; el Ministeri ha suavitzat aquestes condicions, ampliant el reclutament a les dones que hagin pujat tres fills, sigui quin sigui el seu títol, i el límit d'edat s'ha elevat a 40 anys. Aquesta operació de promoció haurà permès de disminuir el nombre de places de mestres vacants el 1987 a la xifra de 120. Però aquestes mesures, que d'altra banda han estat contestades, només han aconseguit un mig èxit i solament són provisionals.

La penúria de candidats respon essencialment al deteriorament de la imatge de l'ensenyant, unit a un procés de desvalorització social de la seva professió. Aquí rau la raó essencial que explica per què els estudiants s'aparten de les carreres docents. Certament, no es poden oblidar altres factors específics, com la desconfiança o el temor respecte a les oposicions, considerades difícils de superar, o eventualment, per a certes matèries com les matemàtiques o la física, el desajustament entre l'oferta i la de-

manda de les places: el nombre de llicenciats susceptibles de presentar-se com a candidats és amb prou feines més elevat que el de professors a reclutar.

El factor determinant de la fugida de candidats és la percepció de la imatge desfigurada i desvaloritzada de l'ofici d'ensenyant. Una enquesta d'opinió recent realitzada entre els joves estudiants, entre 17 i 25 anys,¹ ha mostrat que jutgen negativament l'ofici d'ensenyant, tot considerant-lo poc dinàmic, rutinari i repetitiu, amb molts inconvenients —condicions de treball difícils, sous baixos— i pocs avantatges —en aquests sentit els joves recorden sobretot les vacances i el temps lliure, però ben poc l'estímul intel·lectual. L'ofici d'ensenyar els sembla ben pobre en una societat cada vegada més marcada per la competència econòmica i l'esperit d'emulació.

El retrat poc atractiu que els joves fan de l'ensenyament sembla correspondre a la desvalorització social de les carreres pedagògiques a França. L'ensenyant francès, sobretot el mestre, havia atès la fama i el respecte social com a conseqüència de la gran obra escolar empresa a finals del s. XIX per la III República amb l'establiment de «l'ensenyament públic, laic i obligatori», l'artífex de la qual fou el ministre Jules Ferry. Així, el mestre francès es va convertir en el «defensor» del progrés i de l'educació pública, i va representar un paper essencial en la consolidació de la ideologia laica i republicana, esdevenint fins i tot per la seva acció el ciment de la unitat nacional. Va guanyar prestigi i reputació, que li van permetre reforçar la seva bona imatge davant de l'opinió pública, si més no, fins a finals dels anys seixantes del nostre segle. El deteriorament de la seva imatge sembla lligat als fenòmens de la massificació de l'ensenyament i a l'emergència de nous valors socials lligats a

1. Enquesta d'opinió realitzada per la Direcció d'avaluació i de prospectiva del Ministeri de l'Educació Nacional (París, 1987).

un model econòmic productivista. La desvalorització social de la professió docent és percebuda pels mateixos interessats, que senten la ventafocs de la societat, i és confirmada per les recents enquestes d'opinió que mostren que el 66% dels francesos creuen que els ensenyants són menys considerats socialment que fa vint anys, però l'opinió pública sembla malgrat tot apreciar el treball dels ensenyants —78% dels francesos declaren tenir-ne una bona o bastant bona opinió— i fins i tot es troba una majoria de persones —més del 61%— que veurien amb bon ull que els seus fills fossin ensenyants. Això no obstant, continua sent veritat que la imatge social dels ensenyants sofreix la repercussió dels canvis de valors en la societat actual, ja que la seva professió és considerada —segons la mateixa enquesta— menys important que la de metge o enginyer, però en tot cas més important que la de periodista, polític o fins i tot advocat.²

El deteriorament de la seva imatge social no fa sinó augmentar el malestar del món dels ensenyants, suscitat, d'altra banda, per una manca evident de perspectives professionals. Els ensenyants es queixen, d'una banda, de la distància creixent entre les seves condicions de treball difícils i la degradació de la seva situació material i financera i, de l'altra, del caràcter tancat de les seves perspectives professionals, no gaire obertes a la promoció.

El caràcter pletòric i heterogeni de les classes, les afectacions a places de treball lluny del seu domicili familiar sobretot a l'inici de la seva carrera professional, la feblesa dels seus sous, constitueixen alguns dels greuges que els ensenyants retreuen, alhora que temen la «proletarització» del seu estil de vida i un replegament nefast de la societat dels ensenyants sobre ella mateixa. El caràcter poc obert de la seva professió es re-

flecteix en el fet que la majoria dels ensenyants arriba a l'últim escalafó de la seva carrera administrativa una vintena d'anys abans de la seva jubilació, període en el qual facin el que facin no experimentaran cap promoció ni avantatge financer.

La crisi del món docent és, doncs, real avui a França. Les perspectives de futur semblen, tot i això, ser-li més favorables.

2. Una professió de futur

Els propers anys França serà un dels rars països europeus, que han acabat la seva expansió escolar, en què, malgrat el descens de la natalitat, el reclutament dels ensenyants augmentarà en lloc de disminuir. Aquesta constatació és fruit de dos factors convergents: d'una banda, el sistema educatiu haurà de substituir més d'una tercera part dels ensenyants de primària i secundària, i això simplement per raó de l'edat; d'altra banda, els responsables polítics semblen estar d'acord en la necessitat d'augmentar la taxa d'escolarització dels joves de més de 16 anys, la qual cosa tindria com a efecte augmentar la necessitat d'ensenyants sobretot en la secundària.

La piràmide d'edats reflecteix un envelliment de la població docent, especialment pel que fa als mestres. En efecte, aquests van ser reclutats massivament al moment del «baby boom» de després de la guerra, i per aquesta raó arribaran alhora a la jubilació. Des d'ara fins a l'any 2000, 40% dels mestres hauran de ser substituïts, és a dir, més de 119.000 persones; la qual cosa significa que el reclutament que s'efectua actualment a un ritme anual de 7.500 places passarà, a partir del 1994, a un ritme de més de 11.000 per any. El pas massiu a la jubilació planteja el problema d'una eventual «ruptura» en el reclutament dels mestres, tant més que el personal docent de l'ensenyament primari públic ha augmentat molt poc aquests darrers anys —29% només en vint-i-cinc anys— a causa del descens de

2. Sondeig d'opinió realitzat per la institució INFO-METRIE i publicat al setmanari «Le Point», París, 25-31 de gener 1988.

natalitat, que ha tingut una incidència negativa en l'evolució de la població escolar de la primària.

En l'ensenyament secundari, el pas a la jubilació exigirà la substitució del 35% dels ensenyants actuals, és a dir més de 110.000 persones. El risc de ruptura en el reclutament és, ben cert, menys seriós en l'ensenyament secundari, llevat de certs terrenys específics, com en el cas de les matèries científiques, on el problema ja es planteja avui. En efecte, la progressió del nombre d'ensenyants en la secundària pública ha estat més important que en la primària aquests vint-i-cinc darrers anys: s'ha multiplicat per dos.

Es podria pensar que la davallada demogràfica que afecta la societat francesa, com la resta de les societats del món occidental, disminuirà les necessitats d'ensenyants, sobretot en la primària, els propers anys. Això és només en part veritat. Però cal matisar l'abast real de la incidència de l'evolució demogràfica en el sistema escolar. Els efectes d'un descens de natalitat sobre la població escolaritzada sovint es troben corregits pel desenrotllament d'una demanda d'ensenyament extrademogràfica, espontània, i això és veritat a França durant els anys setantes, on aquest tipus de fenomen ha permès retardar o disminuir la incidència del descens de natalitat. D'altra banda, els seus efectes negatius poden compensar-se o invertir-se per la via d'un perfeccionament qualitatiu del sistema escolar, que permeti així de suscitar i de desenvolupar una demanda social suplementària en matèria d'ensenyament, i això fins i tot sense tenir en compte una prolongació de l'escolaritat obligatòria. Aquesta demanda serà molt més forta com més obertes i perfeccionades siguin les estructures escolars ofertes.

En aquest sentit sembla dirigir-se el desig d'augmentar la taxa d'escolarització de joves més grans de setze anys, és a dir més enllà de l'escolaritat obligatòria. Així, els projectes considerats pels actuals responsables de l'Educació Nacional, pertanyents

a la coalició conservadora-liberal, com també els estudis programàtics de l'actual oposició socialista, deixen ben clara la voluntat política de fer arribar abans de l'any 2000, de manera progressiva, del 74 al 80% dels joves al nivell del batxillerat, títol que sanciona el final dels estudis secundaris.³ En aquesta perspectiva caldria crear 50.000 places suplementàries d'ensenyants en el segon cicle de l'ensenyament secundari, és a dir, en els liceus en el nivell que correspon al BUP espanyol. Aquesta política tindrà també una incidència en la primària i en el primer cicle de la secundària, on les necessitats d'ensenyants seran inferiors però reals, per tal de millorar la qualitat de l'ensenyament dispensat sense la qual l'objectiu apuntat resultaria irrealitzable.

Es tracta, doncs, de 550.000 joves suplementaris que seran escolaritzats en l'ensenyament secundari a l'horitzó de l'any 2000. És veritat que sense aquesta política l'evolució demogràfica sola significaria una disminució dels efectius de l'ordre dels 200.000 alumnes. Aquesta política respon a la necessitat d'adaptar la formació dels joves a les noves estructures del mercat del treball: a França, en els dotze anys que vénen, es preveu que prop de cinc milions de llocs de treball existents actualment i que no demanen cap o poca qualificació desapareixeran en profit d'una quantitat semblant de llocs que exigeixen una qualificació professional més elevada.

Els efectes conjugats, primer, de l'envel·liment de la població i, després, de la demanda induïda pel creixement de la taxa d'escolarització comportaran la necessitat de reclutar 130.000 professors en l'ensenyament secundari, en particular en el se-

3. Segons un informe de l'Alt Comitè educació-economia, publicat l'octubre de 1987, el nivell de batxillerat és aconseguit actualment per menys del 25% dels 21,5 milions de persones que componen la població activa a França. Si s'atenyessin els objectius fixats es passaria l'any 2000 a una taxa del 40% dels batxillers al si de la població activa.

gon cicle que condueix al títol de batxillerat. Aquestes xifres es refereixen a l'ensenyament públic i, doncs, caldria afegir-hi per a l'ensenyament privat el reclutament suplementari de 12.000 mestres i 30.000 professors. Recordem que a França hi ha actualment, per al conjunt de l'ensenyament primari i secundari, un total de 730.000 ensenyants dels quals el 97% són reclutats per l'Estat i el 3% per organismes privats.

La qüestió que es planteja ara és saber com s'atrauran a les carreres docents aquest nombre de candidats quan hom coneix els problemes de reclutament existents ja en l'actualitat. Qualsevol política d'ensenyament a considerar haurà de vetllar, d'una banda, per augmentar quantitativament el nombre de llicenciats universitaris que constitueixen el viver dels candidats eventuals a les oposicions de mestres —títol de primer cicle universitari— i a les dels professors —llicència de quatre anys exigida—, i això sobretot en les disciplines on la penúria és més forta. Però, d'altra banda, els poders públics responsables hauran de prendre el conjunt de les mesures necessàries per a la revalorització de l'ofici d'ensenyant per tal de motivar, atreure i estimular els futurs ensenyants.

Les mesures que cal prendre, per tal de ser eficaces, han d'estar a l'altura del repte llençat: reclutar més de 23.000 ensenyants per any durant els dotze anys que vénen. Si es vol incitar els joves a esdevenir ensenyants caldrà ajudar-los-hi mitjançant una política de subvencions i de borses que els permeti preparar-s'hi. I si es vol revaloritzar la condició d'ensenyant, caldrà prendre certes mesures administratives —especialment una política de promoció que obri noves perspectives professionals, com també revalorització dels sous sobretot al començament de la seva carrera professio-

nal,⁴— però a més unes mesures referents a la formació dels ensenyants, per tal de millorar-ne la qualitat i l'eficàcia.

Posar en pràctica aquestes mesures comportaria un cost financer elevat, avaluat per l'actual ministre d'Educació en més de 27.000 milions de francs per als dotze anys que vénen i, que en altres projectes més ambiciosos de reforma més àmplia del sistema educatiu, superaria àmpliament aquesta quantitat, sobretot en la hipòtesi defensada pels socialistes d'un programa de deu anys que atorga la prioritat a l'educació.

Certament que l'esforç financer gravaria encara més un pressupost de l'Educació Nacional que representa avui el 15,7% del pressupost de l'Estat i en el qual les despeses de personal corresponen al 90% del pressupost dels programes de l'educació nacional. Això no fa més que reflectir una realitat ben coneguda: l'ensenyament és una de les activitats econòmiques més intensives en mà d'obra. Però més enllà de les limitacions financeres, les opcions pressupostàries que s'imposen només poden ser el resultat d'una decisió política que confirmaria la voluntat de traduir amb els actes la prioritat atorgada a la política d'ensenyament i de formació.

En tot cas, durant els pròxims anys, trobar ensenyants qualificats en nombre suficient esdevindrà el mot d'ordre dels responsables de l'ensenyament a França.

Josep M. Comas i Estalella

4. El sou net d'un mestre que comença se situava el 1987 al voltant de 6.000 francs, és a dir, 1,2 vegades el sou mínim; el sou net d'un professor de l'ensenyament secundari que comença era de l'ordre de 6.600 a 7.600 francs, segons el grau aconseguit per l'ensenyant: professor certificat o professor agregat. Remarquem, finalment, que el sou del mestre, que hem assenyalat, inclou una revalorització efectuada el 1987, ja que abans era inferior.

DESIGUALTATS A ESCALA MUNDIAL

El nostre món és molt desigual. Tots podem tenir-ne més o menys consciència, segons les informacions a les quals som més receptius, segons el nostre interès i la nostra sensibilitat. A mesura que creix el coneixement que es té de les realitats, creix més i més l'evidència de la desigualtat.

Obrir els ulls al món des de la nostra realitat benestant pot ser molest per a alguns, dolorós per als altres, inútil per a molts.

Oferir des de l'escola una perspectiva universal i per tant un ensenyament de la desigualtat pot no ser necessari si s'entén que les persones que es formen a les escoles del nostre país en tindran prou essent coneixedores d'una parcel·la de realitat i sentint-se originàries d'una fracció de món. Si al contrari, s'entén que la realitat desigual exigeix persones que participin de la comunitat internacional i se sentin humanes fins al punt de sentir-se responsables de l'evolució de la humanitat, cal parlar de desigualtat a l'escola.

Una manera de tractar la desigualtat des de l'escola pot ser acostar-se a la vida quotidiana dels escolars dels països del Tercer Món.

Imaginem-nos que un diumenge plou molt i que el dilluns quan arribem a l'escola la nostra classe és plena de fang... o que després de les vacances part de la teulada de l'escola ha desaparegut i no hi ha cap indici que indiqui que es reconstruirà.

Imaginem com seria la nostra escola i, sobretot, imaginem-nos què fariem, si no hi hagués cap cadira, cap taula, cap llibre. Imaginem-nos que no hi ha una institució pública a la qual poder recórrer per reclamar tot aquest material que ens és necessari.

¿Podem arribar a imaginar-nos què canviaria en la nostra vida si la nostra mare no sabés llegir les indicacions del professor, les receptes del metge? Si no sabés què donar-nos quan estem malalts? ¿Si hagués d'anar a buscar l'aigua que necessitem cada dia a una font que és a uns quants quilòmetres de casa?

A partir de la descripció de la trentena de projectes de desenvolupament que facilita el catàleg del Programa Co-Action de la UNESCO es pot arribar a dibuixar quina és la situació de moltes escoles del Tercer Món. I es pot pensar en la possibilitat de proporcionar ajuda i de mantenir contacte amb alguna escola de Butan, de Tanzània, de Tailandia o de Zàmbia, per exemple.

La descripció d'aquests projectes també pot donar peu a aprofundir en el coneixement de les condicions econòmiques, socials i culturals dels països en desenvolupament. Pot portar a trobar coincidències de tipus geogràfic (països de l'àrea del Sahel, països sense litoral...) i fer múltiples consideracions d'altres tipus.

Treballar a partir de la informació que ofereix el catàleg Co-Action d'Ajuda Mútua de la UNESCO permet concloure el treball amb una relació directa amb una comunitat afectada pels problemes que s'han tractat i alhora contribuir a una iniciativa puntual de desenvolupament.

Programa Co-Action d'ajuda mútua

El Programa Co-Action d'ajuda mútua de la UNESCO es proposa recaptar l'ajut de persones individuals, de col·lectius o d'institu-

cions a favor d'una sèrie de projectes de desenvolupament relacionats amb l'educació. Es tracta de projectes sorgits de la iniciativa de les mateixes comunitats afectades.

La UNESCO publica periòdicament un catàleg, on es descriu cada un dels projectes que es poden ajudar, i on s'especifica la destinació concreta de les col·laboracions, que acostuma a ser l'adquisició de material escolar o d'oficina, mobles, materials de construcció, o semblant. En cap cas, les aportacions no s'utilitzen per a les despeses de gestió i administració. D'aquesta manera, el donant pot triar en quin projecte prefereix col·laborar i pot tenir la certesa de la destinació del seu ajut.

La participació en aquests projectes es realitza per mitjà de la compra i la tramesa directa de xecs UNUM (unitat monetària de la UNESCO). El mateix donant pot enviar di-

rectament els UNUMS als responsables del projecte que ha triat. Una vegada en mans del destinatari, els xecs UNUM li serviran com a moneda de canvi per adquirir l'equipament que necessiti per dur a terme el projecte. El Programa Co-Action d'Ajuda Mútua elimina totes les despeses burocràtiques i permet un contacte directe amb els beneficiaris.

Aquest contacte es concreta en la tramesa directa d'UNUMS, i també en el fet que els destinataris acusen recepció de les aportacions i informen periòdicament sobre l'evolució del projecte als donants que ho desitgin.

Per adquirir el catàleg del Programa Co-Action podeu adreçar-vos al Centre UNESCO de Catalunya, Mallorca, 285, 08037 Barcelona, Tel.: 207 58 05 - 207 17 16.

SOLOMON, C., *Entornos de aprendizaje con ordenadores*, Paidós-MEC, Madrid 1987.

Més enllà de la ja tradicional classificació de Taylor¹ sobre les possibles aplicacions dels ordinadors a l'ensenyament (com a professor, com a eina o com a alumne), Cynthia Solomon ens presenta quatre «models», potser ja una mica històrics, d'ús dels ordinadors a l'ensenyament, els quals són analitzats tant des de la perspectiva del temps passat com, i el que és més important, des del seu lligam amb diverses teories i sistemes d'aprenentatge.

Així, Solomon fa un recorregut sobre les propostes d'ús de:

1. L'ordinador entès com a instrument destinat a la instrucció d'habilitats mínimes, al reforç i exercitació sobretot d'aspectes memorístics (EAO). El representant escollit és P. Suppes, el pare del Projecte d'EAO de Stanford (1963) que té la seva base en els corrents conductistes i en l'interès per la potenciació de l'ensenyament individualitzat i la preocupació pel rendiment acadèmic.²

2. L'ordinador entès com «un mitjà instrumental per a un aprenentatge per descoberta». Aquesta proposta està representada per R. Davis i el Projecte PLATO (1957) que consistia en la informatització del Madison Project, projecte destinat a l'aprenentatge de la matemàtica que es recolzava en la manipulació de material, l'emmarcament de l'ensenyament dintre de la vida i l'ambient més proper a l'infant i la utilització de fitxes d'exemples, models, propostes, descobertes

i problemes, totalment graduats. La base d'aquest sistema es troba en l'ensenyament programat i en el que en podríem dir la concepció de «l'aprenentatge per descoberta», el qual està recolzat en estratègies d'ensenyament de models. L'objectiu no és pas la instrucció ni l'exercitació, sinó l'aprenentatge de conceptes.

3. L'ordinador com a mitjà de millora del procés d'ensenyament-aprenentatge, dintre d'un ambient d'aprenentatge autònom. Segons T. Dwylar (Projecte SOLO 1969), l'important és que els nois i noies programin els ordinadors ja que així dominaran la màquina i la utilitzaran per al que els faci falta. Malgrat els objectius d'aprenentatge heurístic i autònom, el fet d'utilitzar el BASIC com a llenguatge de programació, fa posar en crítica la congruència del sistema proposat, ja que el BASIC és un llenguatge algebri i no procedimental.

4. L'ordinador com a «mitjà per crear noves condicions d'aprenentatge». S. Papert, com els altres, parteix del problema de l'ensenyament de la matemàtica, però entesa de manera més àmplia. Quan Papert creà el llenguatge LOGO (1967), no pensava tant en un llenguatge o en una aplicació matemàtica, com en una nova manera d'entendre l'ús dels ordinadors en l'aprenentatge, que proporcionava un nou entorn i alhora mètode d'aprenentatge. La base d'aquesta proposta es troba en Piaget i en el fet d'entendre l'aprenentatge com un procés constructiu.

Al final del llibre l'autora fa un repàs de les tendències i problemes actuals de l'ús dels ordinadors als diferents nivells d'ensenyament, la formació del professorat...

Com a conclusió, podem dir que ja era hora que arribessin a les nostres mans estudis, reflexions i propostes sobre la mal anomenada Informàtica Educativa —la informàtica no és educativa, sinó que el seu

1. Taylor, R. P., *The Computer in the School: Tutor, Tool, Tutee*, Teachers College Press, Nova York 1980.

2. A Catalunya, el 1984 s'inicià l'Experiència d'EAO centrada en Aritmètica, que és una adaptació israeliana del sistema de Suppes. Es pot consultar el «Butlletí dels Mestres», num. 188 (setembre 1984), i el Monogràfic-1 del Departament d'Ensenyament, de febrer de 1986.

ús, i més concretament el dels ordinadors i programes educatius, pot incidir en l'educació—, que deixen de centrar-se en problemes tècnics i informàtics per anar a parar al moll de la qüestió: les implicacions educatives (ensenyament-aprenentatge) i curri-

lars de l'ús dels ordinadors a l'escola, que suposa el pas dels plantejament d'introducció o ús, als d'integració i innovació.

Jordi Quintana i Albalat

ALTRES NOVETATS

Les ADOLESCENTS ET L'ÉCOLE UNIQUE. Paris: OCDE, 1987

Extracte de l'índex:

Principales questions et tendances: L'école polyvalente: un engagement politique, Thèmes et préoccupations, L'environnement scolaire; Danemark; Etats-Unis (état du Maryland et du Minnesota); France; Royaume Uni (Ecosse).

BIBLIOGRAFIA BÁSICA PER A BIBLIOTEQUES PÚBLIQUES. 2ª ed. rev., correg. i augmentada. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura, 1987

LIBROS Y BIBLIOTECAS PARA NIÑOS. Salamanca: Fundación Germán Sánchez Ruipérez, 1987 (Biblioteca del libro. Serie Minor)

Extracte de l'índex:

Libros: La literatura infantil, El cuento en la literatura para niños: un espacio simbólico para lo simbólico, Historia de las ilustraciones, La edición para la juventud actual en Francia; Bibliotecas: L'Heure Joyeuse, Lo importante es el público, Los fondos y su utilización en la sección infantil, La animación en la biblioteca, Las funciones de la biblioteca juvenil; Lectura: El aprendizaje de la lectura en la escuela: discusiones antiguas, perspectivas nuevas; Bibliografía general.

CAMPION, Jean. *El niño en su contexto: la teoría de los sistemas familiares en psicología de la educación*. Barcelona: Paidós; Madrid: MEC, 1987 (Temas de educación; 1)

Extracte de l'índex:

Los niños; La consulta; Los padres como

colaboradores; La terapia familiar; La familia sometida a estrés; Cómo entender y ayudar al niño y a su familia; Niños con problemas, sistemas familiares con problemas: historial de dos casos; Dificultades de aprendizaje; El asesoramiento en el marco de los sistemas familiares; Los sistemas conjuntos: el psicólogo, la familia, la escuela; Los padres y los niños procedentes de diferentes ambientes culturales; La teoría de los sistemas familiares y la práctica del psicólogo de la educación en funciones; Referencias bibliográficas.

COHEN, Rachel; GILBERT, Hélène. *Découverte et apprentissage du langage écrit avant six ans*. Paris: Presses Universitaires de France, 1986 (Pédagogie d'aujourd'hui)

Extracte de l'índex:

L'égalité des chances?; L'apprentissage de la lecture à l'École Maternelle; Les données de l'expérience; De la théorie à la pratique; Le vécu dans les classes; L'évaluation de l'expérience; Stratégies de découverte et processus d'acquisition du langage écrit chez le jeune enfant; Réalités et perspectives.

GONZALEZ, Ramona; LATORRE, Antoni. *El mestre investigador: la investigació a l'aula*. Barcelona: Graó, 1987 (Biblioteca del mestre)

Extracte de l'índex:

La investigació i el mestre; Com investigar a l'aula?; Com recollir la informació?; Com analitzar les dades?; Com fer l'informe?

GRUPO CRONOS. *Enseñar la ciudad: didáctica*

de la geografia urbana. Madrid: De la Torre, 1987 (Proyecto didáctico Quirón; 6)

Extracte de l'índex:

Introducción para los alumnos; Imágenes y formas de la ciudad: criterios para su definición; Dimensiones del fenómeno urbano. Conceptos e instrumentos para el análisis y observación de la ciudad; Estudio de la propia ciudad: Guía de la excursión urbana y de las salidas a los barrios.

JORNADES D'HISTÒRIA DE L'EDUCACIÓ ALS PAÏSOS CATALANS (9: 1987: Barcelona). *L'educació en el món urbà*. Barcelona: Diputació de Barcelona, 1987. Recull de les ponències presentades a les jornades.

JOYCE, Mary. *Técnica de danza para niños*. Barcelona: Martínez Roca, 1987 (Educación)

Extracte de l'índex:

Enseñanza de la técnica de danza para niños; Estiramiento de la espalda; Movimiento a partir del centro; Utilización de la energía; Alineación de caderas, rodillas y tobillos; Percepción del movimiento; Percepción del ritmo; Elevación y colocación; Articulación; Oposición; Pasos locomotores básicos; Breve recordatorio para perfeccionar la técnica; Bibliografía.

MARQUÉS, Pere; SANCHO, Joana M^a. *Cómo introducir y utilizar el ordenador en la clase*. Barcelona: CEAC, 1987 (Educación y enseñanza) (Aula práctica)

Índex:

Introducción; La informática y el tratamiento de la información; Hardware; Software; ¿Qué ordenador tenemos?; Redes locales; La informática y la gestión burocrática de los centros; Ejemplos de actividades EAO; Aspectos psicopedagógicos de la utilización del ordenador en la escuela; Configuración de la sociedad postindustrial; ¿Qué es la inteligencia artificial?; Bibliografía y micrografía; Anexo 1; Glosario.

SIMPOSI «LA CIÈNCIA I LES FRONTERES DEL CO-NEIXEMENT» (Venècia: 1986). *La ciència i les fronteres del coneixement: el pròleg del nostre passat cultural*. Barcelona:

Unesco: Centre Unesco de Catalunya: La Magrana, 1987.

Recull de les conferències presentades al simposi.

STEFANI, Gino. *Comprender la música*. Barcelona: Paidós, 1987 (Instrumentos Paidós; 3)

Extracte de l'índex:

El sentido de la música; El universo «pop»; El «lenguaje» musical; Clásica y lírica; Lo «moderno» ayer y hoy; Proyectos, experiencias, obras.

TOUGH, Joan. *El lenguaje oral en la escuela: una guía de observación y actuación para el maestro*. Madrid: Visor: MEC, 1987 (Aprendizaje; 34)

Extracte de l'índex:

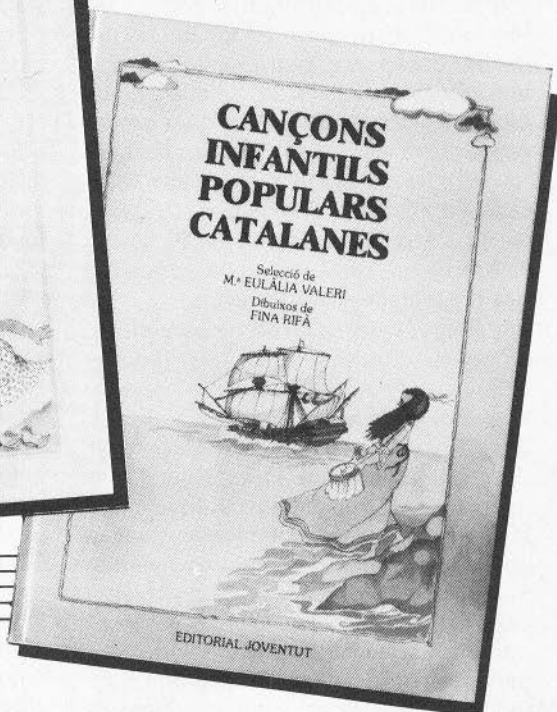
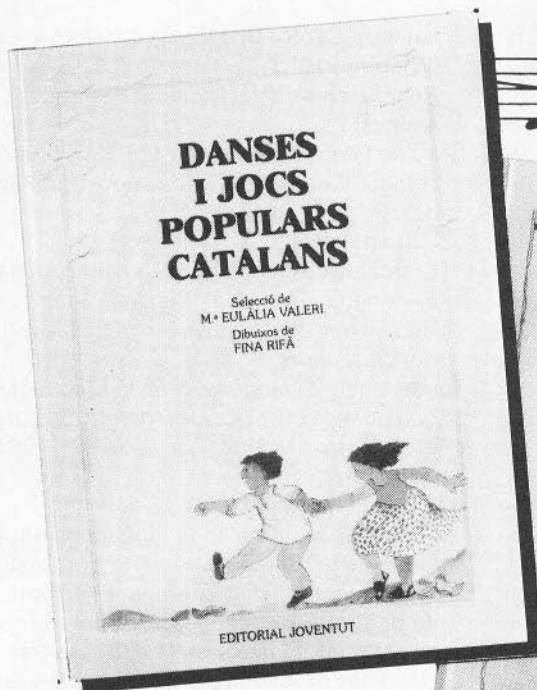
Aprender a utilizar el lenguaje: los años antes de la escuela: Lenguaje y aprendizaje en la infancia temprana, El desarrollo del lenguaje, Lenguaje y aprendizaje en el hogar; El uso social de la conversación y los problemas en la utilización del habla: El uso social de la conversación, El niño que no habla, Algunos problemas del habla: La valoración del uso del lenguaje en los niños; El uso del lenguaje de los niños, Cómo hacer una valoración del uso del lenguaje en el niño, Cómo hacer una valoración mientras se llevan a cabo las actividades de clase; Las posibilidades de esta guía.

VILA, Ignasi. *Vigotski: la mediació semiòtica de la ment*. Vic: EUMO, 1987 (Interseccions; 6)

Extracte de l'índex:

Lev S. Vigotski: l'autor, l'època i l'obra: Lev S. Vigotski: un esbós biogràfic; La teoria històrico-cultural: un projecte: La consciència: objecte d'estudi de la psicologia; El mètode genètic i la psicologia del desenvolupament, La mediació semiòtica de la ment i l'origen social dels processos psicològics superiors, Pensament i parla; Bibliografía.

Biblioteca Rosa Sensat
gener 1988

CANÇONS, DANSES I JOCS POPULARS CATALANS

**CANÇONS INFANTILS POPULARS CATALANES
DANSES I JOCS POPULARS CATALANS**

Selecció de Maria Eulàlia Valeri.

Il·lustracions de Fina Rifà.

Cançons, danses i jocs amb tota la
bellesa de les paraules i la seva màgia
senzilla y profunda.

A partir de 5 anys.

Editorial Juventud

BOIE, Kirsten, *Que suerte hemos tenido con Paule!*, il. M. Hauke, Alfaguara, Madrid 1987 (Col. Juvenil Alfaguara).

Paule és un nen negre adoptat, a qui tota la família estima molt. El llibre ens transcriu les relacions del nen amb els pares, els avis i els companys d'escola, els seus dubtes de si és plenament un més de la família, i el fet d'haver d'acceptar com a germana una nena que els seus pares adopten, però que és petita, blanca i a sobre «no és un noi»!

Es fa molt agradable de llegir i explica el tema de l'adopció d'una forma tendra i planera. Les il·lustracions, en blanc i negre, complementen molt bé el llibre. (A partir de 10 anys.)

Laura Parés

BOJUNGA NUNES, Ligia, *Adéu*. Aliorna, Barcelona 1987.

«Adéu» és el primer dels quatre relats de Ligia Bojunga Nunes, que, amb la seva sensibilitat, ens explica com una nena s'assabenta de l'amor que la seva mare sent per un altre home, i la desesperació que experimenta quan aquesta els abandona. El segon transcorre a l'escola, i tracta de l'amistat entre un nen que ho té tot a casa seva i un que viu en un barri de barraques. Quan els dos nens s'adonen de la diferència dels seus mons, els és difícil afrontar-ho. L'amistat, però, guanya per sobre de tot perjudici.

En la tercera història una nena ens transmet les seves sensacions i la gelosia enfront de la seva germana, i com se'n surt tot escrivint històries fins a la seva fi.

En el quart relat, un vaixell abandonat retroba l'alegria quan se sent volgut per un nen que el transforma en cau per als seus jocs.

Per la profunditat dels temes, s'escau a partir de 12 anys.

Laura Parés

DONNELLY-ELFIE, *Adiós abuelo, dije en voz baja*, il. C. B. Sadiel, Alfaguara, Madrid 1987.

L'amistat i l'afecte d'un nen envers el seu avi és transcrit al llarg del llibre com a eix principal.

El procés de la malaltia de l'avi fins a la seva mort es tracta amb delicadesa i posa el nen davant de tot el que envolta la mort. (A partir de 12 anys.)

Laura Parés

EASTON, Violet, *La música de la nit*, il. Carme Solé, Hyma, Barcelona 1987.

Tots els petits insectes d'un prat es fixen en el lent cargol que sempre sembla tenir son i pensen que potser ell no deu sentir la meravellosa música de la

nit. El petit escarbat pregunta a tots els animalons d'on ve la música de la nit, però ningú no sap ben bé la resposta, fins que l'encuriosida marieta s'adona, després de seguir-lo, que és el cargol el qui cada nit toca la música tan bonica i que a tots agrada tant i que és per això que de dia té son i va tan a poc a poc. És una història senzilla, repetitiva i té un final feliç. Les il·lustracions són molt boniques. (8 anys.)

Rosalia Miralles

HEUCK, Sigrid, *El poni, l'osset i l'estrella*, Joventut, Barcelona 1987.

Aquest conte explica la història d'un osset que vol aconseguir una estrella que brilla molt en el cel i creu que res més en el món el pot fer feliç.

Fa tot el possible per aconseguir el seu somni, sense èxit, i al final, decebut, decideix que és millor deixar que l'estrella continuï brillant en el cel per a tots i no per a ell sol, però es queda una mica trist fins l'endemà que s'adona del naixement d'una nova flor en el prat, molt bonica i lluent i aleshores l'osset li dedica totes les seves atencions.

Les il·lustracions són boniques i en el text se substitueixen algunes paraules per petits dibuixos.

Per a nens que ja han après a llegir, 7 anys.

Rosalia Miralles

LARREULA, Enric, *La festa major de la bruixa avorrida*, il. Roser Capdevila, Arín, Barcelona 1987.

Conté la història d'una bruixa que s'avorreix molt (perquè les festes que es fan no són del seu gust) i es posa a recordar com eren abans de divertides, especialment una festa a la qual va anar convidada per la seva cosina, i les coses tan meravelloses que s'hi feien.

És una narració divertida, igual que les il·lustracions. El text és curt i senzill, però com que les imatges parlen per si soles, pot agradar fins i tot als nens que encara no saben llegir, de cinc anys endavant.

En els detalls hi ha molta cura i presenten una curiositat: a cada plana s'hi veu un sol que riu i plora quan es passen les pàgines de pressa.

Rosalia Miralles

MARAGALL, Joan, *Poesies*, il. Mabel Poveda, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona 1987 (Col. El tinter dels clàssics).

Encapçala aquest llibre una breu biografia de Joan Maragall i un petit comentari sobre la seva obra poètica.

És un petit recull de poemes, la majoria dels quals ens parlen de la natura i el paisatge amb un llenguatge prou assequible per als petits lectors.

Al final del llibre hi ha un vocabulari que pot anar bé a l'hora de treballar el llenguatge a l'escola. Les il·lustracions són molt boniques i adients a les poesies. En conjunt és un llibre agra-

de i apropiat per a nens d'onze anys.

Rosalia Miralles

MARTÍNEZ, Maria, *Hola i adéu*, il. Roser Capdevila, Destino, Barcelona 1987 (Col. Ara parlem de).

En aquest volum de la sèrie «Ara parlem de...» es tracta el tema de les coses desitjades i temudes al mateix temps. Ho exemplifica el cas d'en Joan, que a les colònies d'estiu ha viscut moltes aventures, però també s'ha enyorat força. Ha descobert com dir hola! i adéu! Com en tota la col·lecció, el text és il·lustrat pels lluminosos i alegres dibuixos de la Roser Capdevila. (8 anys.)

Sadurní Tudela

MARTÍNEZ, Maria, *Quin mal!*, il. Roser Capdevila, Destino, Barcelona 1987 (Ara parlem de)

Ens conta la història del Martí, un nen molt entremaliat que no para mai de bellugar-se. Un dia al pati de l'escola, mentre juga

amb la pilota, es fa una ferida al cap i es trenca, a més, una cama. A conseqüència d'això, l'han d'operar; aleshores es converteix en el centre d'atenció de tots els seus companys de classe que el van a visitar a l'hospital.

El tema central del conte és la por, la por als metges, a la sang, les ferides, les operacions... i, al mateix temps, l'interès i la curiositat que demostren els nens per tots aquests temes. Les il·lustracions són molt divertides i desdramatitzen les situacions en les quals es troba el personatge al llarg de tot el llibre. (7 anys i, per mirar, abans.)

Rosalia Miralles

TOWNSON, H., *Perill d'invasió*, Pirene, Barcelona 1987 (Col. Rocabrúna breu).

Dos nens i un home busquen un remei contra la brutícia del carrer. El senyor Artur té un invent i el pensen utilitzar. Mentrestant, un lladre vol robar el diamant que fa d'ull en un bust al Museu de la ciutat. Les dues històries es barregen i un resultat inesperat de totes dues capgirarà la història inicial. Història breu i entretinguda; sobre temes de la vida i els problemes de les ciutats actuals amb solucions fantàstiques que porten a nous problemes, tal com succeeix a la vida diària.

La barreja d'històries determina que sigui per a nois no més petits d'onze anys.

A. Lissón

Collecció Rosa Sensat

PER LA CONEIXENÇA GEOGRÀFICA DE CATALUNYA

Rosa Sensat, 24

Aquesta obra vol ésser entesa com un element didàctic immers en el moviment general de la cultura catalana que contribueixi a la coneixença geogràfica de la Catalunya actual i a la consolidació de la seva personalitat.

De venda a totes les llibreries

edicions 62

FUMANDO ESPERO

Just acabo de sortir de la banyera —quin plaer prendre un bany d'aigua tèbia el divendres a la tarda, quan surts de l'escola cansada d'una setmana prereformada—, quan sona el timbre de la porta.

Em vesteixo d'una esgarrapada i vaig a obrir. Quina sorpresa! És en Sergi, un company amb qui vaig compartir nivell durant tres cursos. Però només veure'l, noto que fa cara de pomes agres. M'amoïna perquè el recordo lluint una expressió xalesta i engrescadora.

Sense que em doni temps a fer-li una abraçada, es posa a parlar. Les paraules li surten com l'aigua d'un brollador, un aquí, una altra allà.

— Mireia, ja no sé què més he de fer. No puc resistir més el setge. No menjo, no dormo i quan faig una becaïneteta pateixo somnis esgarrifosos. Em veig sotmès a judicis terribles on sóc declarat culpable d'atemptar contra la salut pública i sóc condemnat a suplicis que ni el mateix Dant va arribar a imaginar.

Sense entendre ben bé què li passa, li ofereixo una copeta d'Aromes de Montserrat. Ell s'estima més una culleradeta d'aigua del Carme. Després li ofereixo una cigarreta i quan veu aquest cilindre als meus dits, li canvia el color de la cara. Passa d'un rosat-anissat a un moradenc penitencial. Tot el seu rostre pren una expressió que sembla sortida d'una pintura del Bosco. Retira la mà i tomba la cara com si li hagués mostrat la pota d'un dimoni. Amb veu amarada de tendresa, però decidida a anar al fons, li dic:

— Sergi, tranquil·litza't que tot, llevat de la mort, té solució. Explica'm què et passa. Sóc amiga teva, una bona amiga i no has de témer res. Més relaxat, comença dient-me:

— Mireia. Em sento culpable. Per culpa meua i d'uns quants viciosos més no arribarem mai a ser sis milions. Els de l'escola s'ho han pres tan a la valenta que han creat una mena de sometent que vigila que ningú no encengui cap cigarret. Jo entenc que no es pugui fumar a la classe. Fins i tot vaig entendre que no es fumés al pati per allò que el mestre ha de ser un exemple. També vaig pair, amb grans sofriments, no fumar a les reunions —quan no puc més mastego regalèssia que m'està deixant unes dents com les dels conills. Em quedava un reducte, el wàter. Però ara hi han instal·lat uns espiells i ho controlen tot. L'altra tarda em van enxampar i ara em porten al Consell d'Escola. No sé quin veredictes emetran, però temo el pitjor.

No sé com ajudar-lo. Li raono que jugui a la Loto, que això no és un vici. Que tot ho fan pel seu bé i pel bé de la comunitat. Que fumar... Però veig que no el consolo. Em mira amb ulls d'estar al més enllà i amb una veueta de fil de cosir, em diu:

— Mireia, volen declarar inconstitucional el «Fumando espero» i això ja em sembla massa.

Mireia Puig

CONCURS DE DIBUIX LOLA ANGLADA

Es convoca el Concurs de Dibuix "Lola Anglada"
dirigit a alumnes que cursin estudis de cicles
mitjà i superior d'EGB.

El termini de presentació dels dibuixos acaba el dia
22 d'abril de 1988.

Les bases de l'esmentat concurs estan a disposició
de totes les escoles al Servei de Cultura de la
Diputació de Barcelona, Rambla Catalunya 126,
8a. planta. Tel.: 402 20 16.

BB+J

Diputació de Barcelona

*A través de
"L'espiell"
els nens
podran
descobrir
el món*

Primers lectors

**ELS GOSSOS LLUSTROSOS
EL SUBMARÍ GROC**

A partir de 7 anys

**HARUXÁN
SAMIR**

A partir de 9 anys

**L'HOSPITAL D'EN SERGI
ELS DOFINS
QOMOLANGMA
PARÍS-DAKAR**

A partir de 12 anys

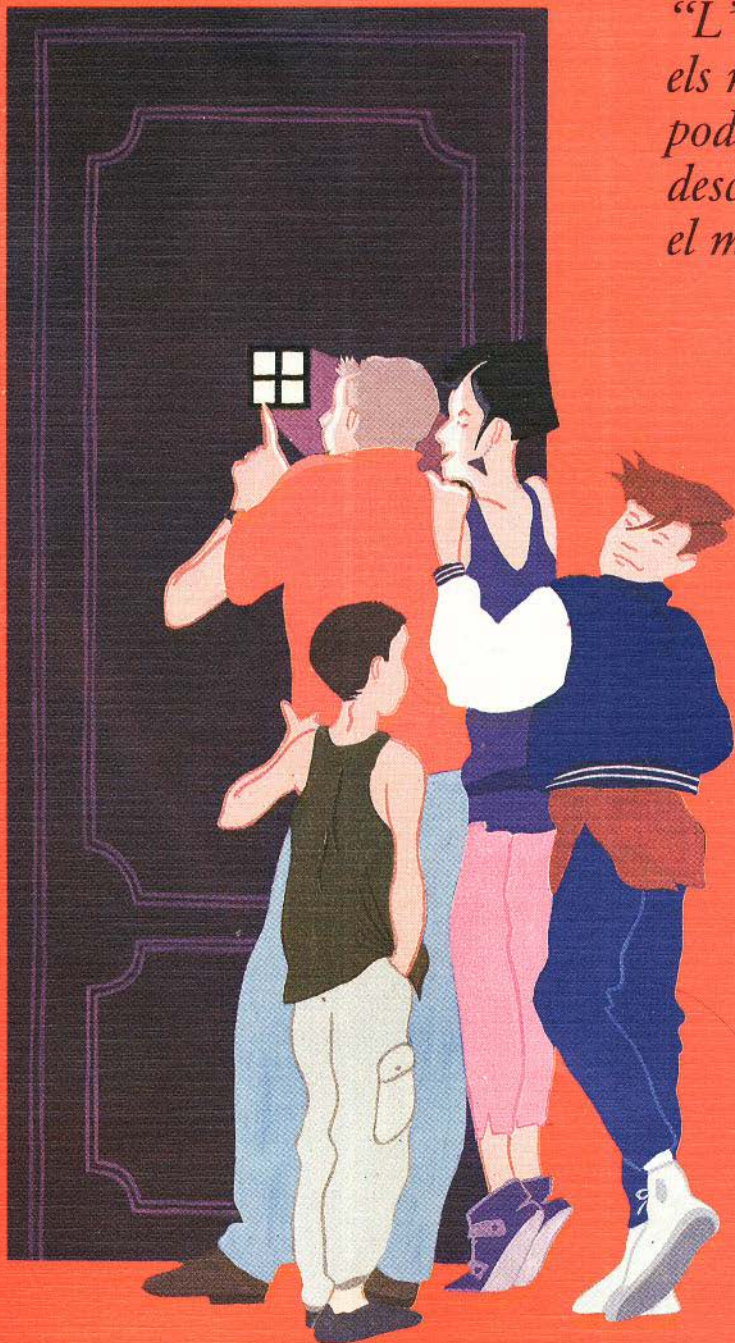
**VIATGE A L'AFRICA
EL BOSC MANDRÓS
MIRANT EL CEL
COM ES FA UN TELENOTÍCIES**

En preparació

**UN CONTE SENSE CAP NI
PEUS
SUSY
WILLIAM AUGUSTO
LILING
L'AVENTURA D'UNA CARTA
LES FORMIGUES
ELS RELLOTGES
VIATGE A EGIPTE
VIATGE A LA XINA
RAIG LÀSER
L'ARTIDA**

1 58
410
ROBAFAVES

*A través de
"L'espill"
els nens
podran
descobrir
el món*

Primers lectors

**ELS GOSSOS LLUSTROSOS
EL SUBMARÍ GROC**

A partir de 7 anys

**HARUXÁN
SAMIR**

A partir de 9 anys

**L'HOSPITAL D'EN SERGI
ELS DOFINS
QOMOLANGMA
PARÍS-DAKAR**

A partir de 12 anys

**VIATGE A L'AFRICA
EL BOSC MANDRÓS
MIRANT EL CEL
COM ES FA UN TELENOTÍCI**

En preparació

**UN CONTE SENSE CAP NI
PEUS
SUSY
WILLIAM AUGUSTO
LILING
L'AVENTURA D'UNA CARTA
LES FORMIGUES
ELS RELLOTGES
VIATGE A EGIPTE
VIATGE A LA XINA
RAIG LÁSER
PARTIDA**

1 58

410

ROBAFAVES